

הנפקה מטעם מוסד חינוך ותרבות עיריית תל אביב יפו
ב-1985

פרארוק טיזוּידאָצעַע

י. א. ו.

רערץ' לובגערן פון ז. א. לִיסְק

פערלאָג און דראָקערַי

ו. נאָראָדיַצְקַי, (ט.יו.), 129-131 בעדפאָרד סטריט, א.ב.

I. A. LISKY.

PRODUCTIVISATION
SHORT STORIES

Copyright by I. A. LISKY, London.

Published and Printed by

I. Narodiczky, (T.U.), 129-131 Bedford St., London, E.1.
1937.

אַינְהָאַלְטָן :

7	צווישן צווויי פראנטן
17	דער האן
33	אין דער בחלה ..
52	א שמייכל אין בין השמשות ..
56	גענדן
68	פארשלאָפּן דאס לעבן ..
72	פארדוקטיוויאָצִיע ..
87	פאשיסטיישע רעקרוטן ..
98	אַידְעָאַלְיסְטִישָׁע שפֿעַקְוָלָאָצִיע ..
104	א גינע א טאג ..
						נאָצִיאָנָאַלְע געפֿילן
117	— און קלאסן אַינְטָרָעָסֶן ..
127	אין מאָרָש מיט די הונגעראַיקע ..

מיין ליבער פרוי און
טיערטנער חבר'יטע נ. מ. סידא.

פראדוקטוויזאציע^{*}

שווין אַ לענגערע צייט, אָן אין דער קלינער, ענגער ווינונג אויפֿן צוויתן שטאָק, אי נישט פריליעָך...

די צוויי פִיכְטָע, נידיקע שטיבלעָר, ווערעוּן בִּינְגָטָט נָאָך בָּאַלְיוֹכְטוּן פֿוֹן גָּאנֶן. יעַדְעַס, האָט בְּלֵינוֹן אַיִּינְטָעָר, וואָס שְׁטַעַטָּה, ווי אָגָּלָן, אויג אַיְנָם שְׁמַאלָן, פִינְסְטָעָרָן גַּעַסְל, אָן דער גַּעַגְעַד פֿוֹן וַיְיטְשָׁעָפָל, די דִירָה גַעֲפִינְט זִיךְ אָן אַיְנָעָם פֿוֹן יַעֲנָע "ליַעַם" **) — הַיְיִיעָר, וועלכּעָ גַעַהָרָן צַו שְׁפָעָקְוָלָאנְטָן, וואָס פָאַרְדִּינְגָעָן ווַיְינְגָעָן פָּאָר אַ וּוּכְנְטְלִיעָן אַבְצָאָל.

סֻעַם שְׁטְרִיקָעָר, אַיְדָאַג בְּעַלְמָאָכָה, ווַיְוִינְט אַוְיִפְּן צוּוַיְתָן שְׁטָאָק קְנָאָפָע צְרוֹאָנְצִיךְ יַאֲרָר, אָוֹן האָט בְּזַי הַיְיִינְט נִישְׁט פָאַרְפָּעָלָט קִיְּן אַיְדָה וְאָרְצַו צָאָלָן דִירָה גָּעלָד.

אַרְוִיסְגָּקְוָמָעָן אִיְזָ אִים דַעֲרָפָהָן, אַט וּוָס — דַעַר בָּאַלְעָבָאָס האָט אִים נִישְׁט אַיְמָאָל גַעֲזָאָגָט :

"מִיסְטָעָר שְׁטְרִיקָעָר אַיְדָה זַעַנְתָּ אָן אַנְשְׁטָעָנְדִיקָעָר מַעֲנְטָשָׁה!"

שְׁכִינְעָם אָוֹן גּוֹטָע פְּרִינְטָהָבָן גַּעֲקוֹקָט אַוְיִפְּסְטָעָר שְׁטְרִיקָעָר, ווי אַוִיְּתָאָגָלְקְלִיעָן טָاطָן. זַיְינְט זָוָן האָט גַעֲוּוֹנוּן אַסְקָאָלָאָרְשִׁיפָ" ***).

אַבְעָר טָאָלִי דַעֲרָפָאָר וְיִיל זַיְינְט גַעֲוָאָלָט אַוִיסְשְׁטוֹדִירָן אַוְיִפְּסְטָאָר, אִיְזָ נִישְׁט פריליעָך אָן דַעַר הַיְמָיִם.

לוֹיט דַעַם גַעֲזָעָץ פֿוֹן "צְוֹפָאַסְטָוָגָס קָאַלְיָדָה", האָט סֻעַם שְׁטְרִיקָעָר

*) דַעֲרָשִׁינְגָעָן אַוִיְּתָעָנְגָלִישָׁ אָוֹן דַעַר גַּאֲוּמְכָעָר אַוִיסְגָּאָבָעָ פֿוֹן דַעַר "Left Review" אָיִן לְאַגְּדָאָן.

**) לְאַגְּגָה יַאֲרִיגָע אַרְעַנְדָע.

***) אַפְּרַעְמָעָן אִין שְׁוּלָע.

געחאָט אַיִן זֶיךְ אַיְנְגַעַזְאָפֶט דֵי האָרטע, קָאלְטְקִיֶיט פּוֹן דָעַר גְּרָאָעָר
געגעָנֶד, אַוְן האָט אוּסְעָרְלָעֶד אוּסְגָּעוּזָוָן אַ גָּאנְצָעָר וְאַרְ פָּאָרְשָׂוָאָרְצָט
אוֹן פּוֹל מִיטְ שְׁטוּבִּיב.

אַ חְווֹץ דָעַם, וּאַס עַר האָט קוּים פָאָרְדִינְטַ צֹו דָעְרָהָאַלְטָן דָאָס וּוַיְיב
מִיטְ דֵי קִינְדָעֶר, צְוִישָׁן וּוּלְכָעַ אַיְビִי, דָעַר זַעֲכַן־יַאֲרִיקָעֶר, אַיִן דָעַר
עַלְטָסְטָעֶר, האָט עַר פּוֹן זַיִן אַרְבָּעַט אַפְּגַעַשְׁפָּאָרֶט אַ סָאָךְ זְשָׁאוּעָר,
וּאַס האָט זֶיךְ אַיִם אַיְנְגַעַזְאָסֶן אַיִם לְעַנְגָלָעָן פְּנִים, מִיטְ דָעַר גְּרָאָבָעֶר,
דָאָרְטָעֶר נָגָן.

סֻעַם אַרְבָּעַט פָאָר זֶיךְ אַלְיִין, אַוְן פָאָרְשָׂוָעָנֶד קִינְמָאָל נִישְׁתַּחַת
צִיִּיט. עַר אַרְבָּעַט בֵּין שְׁפָעַט אַיִן דָעַר נָאָכָט אַרְיִין, אַ חְווֹץ מַאֲנְטָאָג.

מַאֲנְטָאָג אַיִוּ פָאָר אַיִם דָעַר עַרְגְּמָטָעֶר טָאג אַיִן דָעַר וּוָאָגָּשׁ.
אַיִן דָעַם טָאג האָט עַר צֹו צָאָלָן דִירָה גַעַלְד, אַיִ פָאָרְוָן וּוְאָרְשָׁטָאָט,
אַיִ פָאָר דָעַר וּוְיִנוֹגָן. בִּידְעַ דִירָה גַעַלְדָעֶר צָאָלָט עַר צֹו אַיִן בָּאַלְעָבָאָס.
אַוְן וּוְיִיל סֻעַם שְׁטָרִיקָעֶר אַיִוּ אַן «אַנְשָׁעַנְדִּיקָעֶר מַעַנְטָשָׁה», וּוְאָרָט עַר נִישְׁתַּחַת
מַעַן זָאָל קְוּמָעָן אַיִם מַאֲגָעָן, נָאָר עַר טְרָאָגֶט אַלְיִין אַב דָאָס גַעַלְד צָוָם
בָּאַלְעָבָאָס — אַ נִידְרִיקָעֶר יִד, וּוְעַלְכָעֶר אַיִוּ עַנְלָעֶר צֹו אַ קָאַסְעַ-קָאַסְטָן,
בְּרִיטִים, רִיךְ, אַוְן שְׁטָעַנְדִּיקָעֶר פָאָרְשָׂלָאָסֶן אַיִן זֶיךְ.

מַאֲנְטָאָג אַוְעָונָט, שְׁטוֹפֶט זֶיךְ סֻעַם שְׁטָרִיקָעֶר אַרְיִין אַיִוּ אַ קְלִין
גַעַוּעַלְבָל, אַגְגָעַפְּקָעָוּעַט מִיטְ גַאָלָד, זַיְלָבָעֶר, אַוְן בְּרִילְיאָנָטָן. דָאָס
גַעַוּעַלְבָל גַעַהָעָרֶט צֹו אַ זָוָן פּוֹן זַיִן בָּאַלְעָבָאָס, וּוְעַמְעָן עַר דָאָרְפָּ צָאָלָן
דָאָס דִירָה גַעַלְד. סֻעַם שְׁטָרִיקָעֶר דַעְרָלָאָגֶט דָעַם יִיְהָן דָאָס רַעַנְטָן
בְּיכָל, מִיטָן גַעַלְד — דָעַר יִדְ שְׁדִירִיבָט זֶיךְ אַונְטָעָרְ מִיטְ אַוְנְטָעַרְשָׁרְפָט
פּוֹן צְוְדִירִיטָע, קְרוּמָע שְׁטָרְעַבְּעַלְעֶד, וּאַס עַר לִיְגַט אַוְעָקָעָמִיט אַיִ
אַלְטָעָר שְׁוּעָרָרָה, צִיטְעַרְדִּיקָעֶר הָאָגָטָן, אַוְן טָוָט דַעְרָבִי, וּוְשְׁטָעַנְדִּיקָעֶר
דָעַם זַעַלְבָן פָוָנְטָל מִיטְ דָעַר רַעַכְטָעָר וּוְיַעַפְּן אַ פָאָרְקָוּוּעָטָשָׁט, פִּיכְטָן,
פָאָרְוָאָקָסָן אַוְיָג. וּוּעַן עַר גִיט אַיִם צְוְדִירִיקָעֶר דָאָס רַעַנְטָן-בְּיכָל, לְאֹוֹטָעָר
פּוֹן זֶיךְ אַרְוִיסָאָס כִּיטְרָעָמְבָעָה, וּאַס קְוָמָט אַיִם אוּפְּפָן חַשְׁבָּוֹן פּוֹן יְעַנְעָם
גַעַדְאָגָן, וּוּלְכָן עַר קְעָן נִשְׁתַּחַת פָאָרְגָּעָסֶן: «אַיִד בֵּין אַמְבִין אוֹיפְּ אַ
גּוֹטָן קָאָמָרְגִּיקָעֶר». אַוְן עַר פְּרָעָגֶט:

«וּאַס מָאָכָט עַפְעָס אַיִיר אַיְבִי, מִסְטָעָר שְׁטָרִיקָעֶר?» עַר וּוְיִיסְטָן,
אַוְן סֻעַם האָט שְׁטָאָרָק לִיב מַעַן זַיִן אַיִם פְּרָעָגָעָן אוֹיפְּ זַיִן אַיְבִין. סֻעַם

הויבט באולד און דערציילן וואס פאר א גוטן קאָפּ אַיִבְּיַה האט, און ווי
שטאָרָק מען לויבט אַים אַין שולע...

דעם מאָנטָאָג אָונָט אַיז סָעֵם שְׁטוּרִיכָּעֶר גַּעֲקוּמָעָן מִיט אַ וּוַיְכָּן
בליך אַין דֵּי אוֹיגָעָן, קָעָנְטִיק, אוֹ עָרָהָט גַּעֲהָאָט אַ בָּאוֹנוֹנְדָּעָרָן חַשָּׁךְ
אוֹ רַעֲדָן מִיט זִין בָּאַלְעָבָָם. עָרָהָט אַים גַּעֲוָאָלָט פְּרָעָגָעָן, וְאָס צָו
טָאָן מִיט אַיִבְּזִין...

דָּעָר בְּלִיךְ אַין זִינְגָּעָן אוֹיגָגָן, ווי אַ שְׁטוּמָעָר פְּרָעָנְצִיכִיכָּן, וּוּעָרט
אַבָּאָר בָּאוֹנוֹנְדָּעָר שְׁטאָרָק אָוּמְרוֹאִיךְ, וּוּעָן עָרָ קָומָט אַריִין צָו מִיסְטָעָר
גְּרָאָדָל אַין דָּעָסְטָאָרָאָגָן אַריִין.

מִיסְטָעָר גְּרָאָדָל, אַיז אַ יִיד אַ פָּאַלִּיטִיכָּעֶר, וְאָס וּוַיְסָט אַלְעָ נִיעָסָט,
בָּאוֹנוֹנְדָּעָר וּוַיְסָט עָרָ אַ סְּדָ וּוּעָגָעָן עַקְאַנְגָּמִישָׁן קָרְיוּסָט, וְאָס מַאֲכָט
אָוּמְגָלִיקְלָעָן דֵּי מַעֲנְטָשָׁן, עָרָ וּוַיְסָט גַּעֲנוֹי וּוַיְפִּילְיִידָן מֵיהָאָט פָּאַרְטָרְבִּיכָּן
פָּוֹן דִּיְתְּשָׁלָאנְדָן, אַין אַוִּיפָּר וְאָס פָּאָר אַ גְּרוּסִיעָ צְרוֹת סִינְגָּעָן הַינְּטָן דֵּי
גַּעֲלָרְנָטָעָ לִיטָּה, בָּאוֹנוֹנְדָּעָרָס דָּקְטוּרִים אַין פָּאַרְשְׁדָעָנָעָן לְעַנְדָּעָר. «מִיר
טָאָרָן הַינְּטָן נִישְׁתָּלָאָן אָנוֹגָעָרָעָן קָנְדָעָר שְׂטוֹדִירָן», זָגָט עָרָ. «זַיִּי
פְּלָאָגָעָן זִיךְ, אַין זַיִּי מַוְתָּשָׁע זַיִּקְ צָוָם טִוְּטִים, אַיִדְעָר זַיִּי לְעַרְנָעָן אָוִיסָט:
אַין דָּעָרָנָאָךְ זַיִּינְגָּעָן זַיִּי אַיִּירִיךְ, ווי אַין דִּיְתְּשָׁלָאנְדָן. יִידָן מַזְוָן זַיִּךְ
פָּרָאַדְקָטְיוֹזִירָן, וּוּרְעָן בָּעַלְמִילְמְכֹלָהָן אַין אַרְבָּעָטָעָר אַוִּיפָּן לְאָנְדָן».

וּוּעָן סָעֵם האט גַּעֲהָאָט אַזְעָלְכָּעָרָיִד אַיז אַלְעָס אַין זִין שְׁוּעוּדָעָן
קָאָפּ גַּעֲוָאָרָן וְאָךְ, אַים האט זַיִּךְ אַוְסְגָּדוּכָּט, אוֹ עַפְעָס דָּרִיקָט אַים
דָּעָם קָאָפּ דָּוְרְכְּזָוְשְׁטוֹפָן דָּוְרָךְ אַ שְׁמַאְלָעָר עַפְעָנוֹנָק. זִין האַרְטָעָר,
טוֹנְקָעָלָעָר שְׁטוּרָן האט זַיִּךְ ווי גַּעֲוָעָצָט, קָעָנְטִיק, אוֹ אַים אַיז צָו
שְׁוֹעָר גַּעֲוָעָן צָו דָּעָרְטָאָגָעָן דָּעָם פָּלָאָנְטָעָר פָּוֹן אַמְפָאַרְשָׁטָעָנְדָלְעָכָעָן
גַּעֲדָאָנְקָעָן: צָוָם וּוַיְבָהָט עָרָ גַּעֲזָאָגָט:

« אַיךְ האָבָּשְׁטָעָנְדִּיק גַּעֲמִינְטָמָ, אַז דֵּי וּוּלְטָ דָּאָרָף האָבָּן גְּרוּסִיעָ
מַעֲנְטָשָׁן, גַּעֲלָרְנָטָעָ מַעֲנְטָשָׁן... אַין מִיר אַיז אַוְסְגָּעְקוּמָעָן צָו לִידָן
דָּעְרְפָּאָר, וּוְילָאָיךְ בֵּין אַ גְּרָאָבָּר יִינְגָּגָן», דָּעְרְבִּי פְּלָעָג עָרָ אַ קָּוק טָאָן
אַוִּיפָּר אַיִּיבְּיַה, אַין האט גַּעֲטָרָאָכָט: דֵּי וּוּלְטָ פָּאָרָט מַטְיָן דִּישָׁל אַוִּיפָּר
צְוֹרִיךְ...

עָרָהָט גַּעֲוָוָסָט, אַז דֵּי שְׁכָנִים, גַּוְטָעָ פְּרִינְטָ, אַין בָּאַקְאָנְטָעָ פּוֹנְסָט
געָסָל, זַיִּינְגָּעָן אַים שְׁוִין נִישְׁתָּמָעָרָמָא, וְאָס אַיִּיבְּיַה האט גַּעֲוָוָבָעָן

“סקאלארישפֿ”, לערנט גוט, און וויל וווערן אַ דאקטאר. אָז ער האט זיך צושמוועסט מיט די שכנים. וועלכע האבן געהאלטן זיינער זון בי זיך און די “בִּינְגָעַס” *) אָז געהערט פֿן זיי וואָס פָּאָר אַ גוטע שטיצע די קינדער זיינע, האט זיך אִים פָּאָר די אויגן געשטעלט דאס אלטער פֿאָר קוועטשטע פֿנִים פֿן זיין באַלעבאָס וועמען ער צאָלט דירה געלד, יונגעס ווערטער זיינען פָּאָר אִים אָז געדאנק וואָך געווארן: “אוודאי אַיז גלייכער אֵיר זאָלט אִיעָר אַיבִּין אַרײַנְגַּעַמַּען צו זיך אָין וואָרשטאָט אַריַין, די צִיִּיט הָאַט זיך גַּעֲבִּיטָן, אֵיר פֿאָרְשְׁטִיטִיט מִיסְטְּעָר שְׂטְּרִיקָעַ. אָך האָב גַּעֲלִינְט אָזִין די צִיִּיטְוֹגְּגָעַן, אָז מִיר יִדְּן האָבָן טַאַקָּע צּוֹפִּיל אַוְישְׁטוּדְּרָטָע קִינְדָּרָע. הוֹטְלָנָר אָזָן מְוִיזָּלִי, זיינען זיך אַלְיָין שְׂוְלִידִיק. מִיר שְׁטוֹפּוֹן זיך דָּעַר וועטלט צּוֹפִּיל אָזִין אַריַין. יִיְּזָן דָּאָרְפָּן וווערן אַרְבעְּטָעַר. אֵיר האַט דָּאָך געהערט, וואָס פָּאָר אַ צְרוֹת סְשְׁטִין זיך אַזִּים די גַּעֲלָרָנָטָע, אָזָן דָּאָקְטוּרִים הַיִּינְט צּוֹטָאָג...”

די רִיאַד, האָבָן לעצטנס נישט אַוְיפְּגַּעַה עֶרֶט קְלִינְגָּעַן סֻעְמִין אָזִין די אוּידָן. אָזָן דָּעַר הַיִּם אָז ער אַרְמוּגְּעָגְּנָעָן אָזִין די עַנְגָּע, שְׁמַאַלָּע שְׁטִיבְּלִיךְ אַ אַוְמְרוֹאַיְקָעַר, אַ צְעַרְדוּטְּרָטָעַר, האַט ער גַּעֲפָלָאנְטָעָר מִיט דָעַר צְוָנָגָג, אָזָן דָעַם ווַיְיַיְהַ האַט ער געהאלטן אָזִין דָעַרְצִילִין ווָאָס פָּאָר אָזִעְצָה דָעַר באַלעבאָס האַט אִים גַּעֲבָבָן... אָזָן ווַיְיַיְהַ זִי האַט נישט גַּעֲוָאָלָט אַוְסְהָעָרָג, ווָאָס ער האַט גַּעֲבָבָעָט, אָז ער גַּעֲוָאָרָן נָאָך מַעַר אַוְמְרוֹאַיְק...”

בַּיִּי דָעַר אַרְבעַט ווּ ער אָז גַּעֲשְׁטָאָגָעָן אָזִין זִיְּן פִּינְסְטָעָרָן, קְלִינְגָּעַם, פֿאָרְיוּכְּרָטָן וואָרְשְׁטָאָט. אָזָן פֿון אָזִין דָעַר פְּרִי, בַּיִּז שְׁפָעַט אָזִין דָעַר נָאָכָט אַריַין נישט גַּעֲזָאָלָעָוָעָט זיינע פֿאָרְשְׁוֹאַרְצָטָעַ, קְפָּעָר, אָזָן מַעַשׂ, האַט ער זיך דָעַרְטָאָכָט צו דָעַם פְּלָאָן: ער ווּזְעַט אַיבִּין אַרײַנְגַּעַמַּעַן אָז וואָרְשְׁטָאָט אַריַין, זָאָל ער וווערן אָן אַרְבעְּטָעַר, אָזָן נישט קִין דָאָקְטָאָר, יִדְּן דָאָרְפָּן זיך פֿרָאָדוּקְטְּיוּיְירָן... אִים אָזִין אַבְּעָר דָאס טְרָאָכָטן זִיְּעָר שְׁוֹועָר אַנְגְּעָקְוּמָעָן. אוֹפְּפִין זִיְּן פֿאָרְיוֹזָן פֿנִים, עַנְלָעָן צו אַ שְׁוֹועָרָן, שְׁוֹאָרָצָן, הַיִּסְנָן טָאָפָּן, אָזָן דָעַר שְׁוֹוִיסָס גַּעֲרָוָנָעָן אָז גַּרְוִיסָע טְרָאָפָּנס...”

*) גַּעֲשְׁעַפְּטָן.

אבער כאטשע דעם באלאעבאס עצה, האט אים גענאנגעט אונטערן הארצז, אוון כאטשע ער האט נישט גערעכנט צו פאלגן דאס וויב, האט ער זוי דאך נישט געקענט אנטשליסן א זאג צו טאן: "אייבי הער אויף צו לערגען. ס'יאיז נישט קיין תכלית", אלעלמאל זייןגען אים דעם וויב'ס טענות צוריילגעומען איין געדאנק: "אוון איז דו בייז אן ארבנטער ער טעם, איז דיר גוט ??? "

אין'ס שמאלן קארידאָר, אַ שטاك טיף אין דער ערְד, איז די היַז געוווען געדעכט, אוון גות צום שויזן. אין באָר אַריין איז מען אַריינונגאגאנגען דורך אַ שׂווערער, ברוינער, הילצערנער טיר. וויבער האָבּן געקענט קומען אַהער שויזן, נאָר אַיינמאָל אַ וואָך, דינסטאָג נאָך מיטאָג. די וויבער זייןגען געקענט אַיינע די אַנדערע. זיי זייןגען אַיצט געועסן איז באָר אויף די בענק, אונטער ערְד היטער פֿאָרָע צוֹנוֹפֿיַּס געדראָיקט אַיגאַיְנָעַם, זִיעָרָעַ גְּרוֹיסָעַ, נאָקעטע, האָרָבָּאָטָע פֿלִיכְצָעַם, האָבּן אַוְיסְגְּזָעַן, ווי אַיְן רִיזְיךְ שְׂטִיךְ רְוִיטְט, פֿאָרְשְׁמָאָלֶץְן נָסְטְּפִּילְישְׂעַן, ווֹאָס האָט זיך גַּעֲפָרָעָט, אוון גַּעֲשָׂוִיצְט, פֿוֹן אַונְטָר זִיעָרָעַ צְעוֹאָרִימְטָעַ פֿאָכוּעָס האָבּן זיך גַּעֲשָׂלָעָט, אַוְיסְגְּזָעַגְּזָעַן, גְּלִיטְשִׁיקְעַ בְּרוֹסְטָן, אוון זיך פֿאָרָהָאָלָטָן אַיְן די נָסָעַ, אַוְיסְגְּזָעַסְטָאָרְטָשְׁעָטָעַ בִּיכְעָר. צוֹוְשָׂן די פֿעָטָע, אַנְגְּעָשָׂוָאָלְעָנָעַ פֵּיס זִיְּנָעַן גַּעֲשָׂטָאָגָעַן שְׁעַפְּלָעַד מִיטְ הַיִּס ווֹאָסָעַ. די וויבער האָבּן זיך גַּעֲרָאָצְטָ דִּי אַנְגְּעָבְּרִיטָה הוּוִיטָן, גַּעֲרִיבָן די פְּלִישָׁן מִיטְ די שׂוֹעָרָעַ, אַנְגְּעָבְּלָאָזְעָנָעַ העַנְתָּ... זַיְהָ האָבּן גַּעֲרָעָדָט אַלְעַ אַינְאַיְנָעַם, האָבּן גַּעֲשָׂרְגָּעַן, גַּעֲהָוָסָט, אוון זיך גַּעֲשָׂטְקָט מִיטְ פֿאָרָעַ... הַעֲכָרָ פֿוֹן אַלְעַ האָט גַּעֲשָׂרְגָּעַן סָעַם שְׁטְרִיקָעָרָס ווֹיְבָן. אַ נָּאָקָעָטָע, נאָר מִיטְ אַ נָּאָסָעַר שְׁמַאָטָעַ אַרְוֹם קָאָפְּ. האָט זיך אַרְוֹמְגַעְדָּרִיט, אוון גַּעֲשָׁאלָטָן: "זַאֲלָ ערְ בְּרָעָכְן דֻּעַם קָאָפְּ. זִיְּנָעַ זַוְּן האָט ערְ גַּעֲמָאָכְטָ פֿאָר גַּאְלָדְ-הַעֲנְדָלָעָר, אוון פָּאָר דָּאָקְטוּרִים: אַוְן מִין מִאָן האָט ערְ גַּעֲרָאָטָן צַוְּמָאָכְן פֿוֹן מִין אַיְבָּיְזָן אַז אַרְבָּעָטָעָר".

איַן אַידָעַ אַנְגְּעָלָאָפְּעָנָעַ, הַיִּסְעַ קְנִיטְשָׁלָעַד אויף דעם אַנְגְּעָבְּרִיטָן, רְוִיטְט אַנְגְּעָשְׁטָרָעָנָטָן פְּנִים, אַיְן גַּעֲלָעָגָעָן דֻּעַר אַוְיסְדָּרָוק פֿוֹן פֿאָרְבִּיטָעָטָן קִיטָּ, ווֹאָס זיך האָט גַּעֲפִילָט צום באָלָעָבָס, מִיטְ ווּמַעְן אַיר מִאָן האָט זיך גַּעֲעָצָהָט... אַיְן וּאָרטָה האָט גַּעֲרָאָכְטָ אַז אַנְדָעָרָס. אַיר אַוְיפְּרָעָנָגָג

אי געווארן שטאָרְקָער. זי האַט געפֿילֶט די פֿאָרְבִּיטְעַרְטְּקִיט פֿון אַ מענטשֵׁן, וואָס ווַיסְט, אֹז עַר אַז גַּעֲרַעַכְת, אָוָן זַעַט, וַיְיַעַנְפְּאָרְבְּלָעְנְדְעַט אַים די אוֹיגָעָן, אָוָן מַעַן מַאֲכָט אַים צָום נַאֲרָה, דַּעַמְּאָלָט וַוְעַן עַר פְּרוּוֹט זַיךְ וַועֲהָרָן. זי האַט אוֹיךְ דַּעַרְפִּילֶט אַ שְׁטָאָרְקָן פֿאָרְדְּרוֹס צָום מאָן, וַוְעַלְכָּעָר אַז אֹז אַבְּיטְעַרְעַר עַקְשָׁן. זי האַט אַגְּנָעַשְׂטְּרָעַנְגְּט די אַיְרָן צָו הַעֲרָן, וואָס די אַבְּרִיגְעָן וַוְיַבְּעָר זַאגָעָן דַּעַרְצָו. אַלְעַן האַבְּן זי אַגְּנָעַהוּבָּן שְׁעַלְטָן הַטְּלָעָרָן:

— ... “עַר זַאל אַיְנָנְעַמְּעַן אַ מִתְהָ מְשׁוֹנָה אַיְן דְּרִיְיָ חַדְשִׁים אַרוּם, וַואָלָט גַּעַוְעָן וַוְיַילְוִי די וַעֲלָטָן. פֿאָר אַיְין פֿוֹנְט,* וַוְעַל אַיךְ קְרִיגְעַן צָעָן”. “וַוְאָסְזְשָׁע אַיךְ האַט אַיךְ גַּעַשְׁטָעַלְט אַ פֿוֹנְט, אֹז הַיְטָלָעָר וַוְעַט בְּרַעֲכָן דַּעַם קָאָפְ?”, האַט אַבְּעַרְגְּעַפְּרָעַנְט סֻעַם שְׁטְרִיקְעָרָס וַוְיַבָּ. זי האַט דַּעַרְפִּילֶט אַ נִיְעָם גַּעַדְאָנָק, עַר האַט זַיךְ אַיךְ צַוְשְׁפְּרִיטָא אַוְיְפָן פֿנִים, אַיְן דַּעַר לְעָנָג, אָוָן אַיְן דַּעַר בְּרִיטָא. דַּעַר אַגְּבָּלִיק אַיְן אַירְעָ אַוְיְגָעָן האַט זַיךְ, וַיְיַגְּבִּיטָן. “בַּיְיָ אַנוֹ אַיְן גָּאָס זַאגָעָן צָו די בּוֹקִים**” פֿוֹפְּצִיג פֿוֹנְט קְעָגָן אַיְינָס, האַט אַיְדִינָע זַיךְ אַרְיְגְּגָמִישָׁת... סֻעַם שְׁטְרִיקְעָרָס וַוְיַבָּהּ האַט דַּעַרְפִּילֶט, וַיְיַאֲזִין אַיךְ האַט זַיךְ אַיךְ דַּעַרְוּוֹעָקָט אַ חַשְׁק עַפְעָם אַיְנָצְוִישְׁטָעָלָן, אֹז הַיְטָלָעָר וַוְעַט אַיְנָנְעַמְּעַן אַ מִתְהָ מְשָׁנָה. וַעֲגָעָן דַּעַם האַט זַי גַּעֲלָעָרט צָו זַאגָעָן אַיךְ מַאָן, נַאֲרָ פְּלוֹצִים זַיְינָעָן אַיךְ אַוְיְפָן גַּעַדְאָנָק גַּעַקְוּמָעָן זַיְנָעָ רִידָן, וואָס וַוְיַקְלָן זַיךְ אַרוּם אַיְבָּיְזָן וַיְיַעַצְזָבָן. אָוָן זַי האַט אַגְּנָעַהוּבָּן נַאֲרָ מַעַר צָו שַׁוְיִיצָן...”

אוֹף דַּעַר נַאֲכָט האַט זַי דַּעַם מַאָן דַּעַרְצִילָם, וואָס זַי האַט גַּעַהְעָרָט אָיִן בָּאָד, אָוָן אַים גַּעַהְיִין עַר זַאל אַוְיךְ עַפְעָם אַיְנָשְׁטָעָלָן. אַזְוִי אַרוּם האַט זַי גַּעַרְעָכָט אַים אַרְוִיסְצּוֹשְׁלָאָגָן פֿוֹנְטָקָאָפְ דַּעַם גַּעַדְאָנָק צָו מַאָן פֿון אַיְבָּיְזָן אַן אַרְבְּעַטְעָר...”

— ... “מַעַן דַּאֲרָךְ נִשְׁתַּחַט אָפְרִיְיסָן דַּאס קִינְד פֿוֹנְגָם לַעֲרַנְגָעָן”, האַט זַי צָו אַים גַּעַזְאָגָט. אַבְּעָר די וַעֲרַטְעָר זַיְנָעָן גַּלְיִיךְ, וַיְיַד אַיְבְּרִיגְעָן רַיְיד אַיְרָע גַּעַפְּאָלָן אוֹף טַוְיָבָע אַיְרָן. סֻעַם אַז גַּעַוְעָן מִיד פֿון דַּעַר אַרְבָּעָט, אָוָן האַט נִשְׁתַּחַט גַּעַוְאָלָט הַעֲרָן, וואָס זַי רַעַט צָו אַים. זַי האַט הַעֲכָר גַּעַשְׁרִיגָעָן, אָוָן זַיךְ אַוְעַקְגַּעַדְרִיְיט נִשְׁתַּחַט צָו הַעֲרָן די נִיְיעָס, וואָס עַר האַט גַּעַרְאָכָט

* עַנְגָּלָשָׁע וַואָלִיוּטָע.

**) מַעַנְשָׁן בַּיְיָ וַוְעַמְנָעָן מַעַן שְׁטָעַלְט אַיְין גַּעַלְד פֿאָר אַ וַוְעַט.

פון דער גאָס, און פון גראָדַלִּס רעסעטָאָרָאנְט. ער האָט אַיד געוֹזָאלַט דערצְיַילֵן, אָו מיסטעֶר וואָגָמָאן, זַיְנָעָר אָ גוֹטָעָר פרַיְינְד, וועלכָּעָר קומָט אַידָּק אַיְן רַעֲסָנָאָגָאנְט אַריִין, ווַיסְט, וָאָס סַקְוָמָט אַיצְטָפָּאָר אָמָעָטָום, אַוְיף דער גָּאנְצָעָר וועלְט. — “די זַיְנָעָר אַיְן באָד ווַיְיטָן נִישָׁט, וָאָס זַיְנָעָר דָּעַדָּן. אַיְדָּה אָב דִּיךְ פָּוּן לאָגָן באָזָדָרָפָּט מִתְּנַעַמְשָׁן אַיְן רַעֲסָנָאָגָאנְט אַריִין זָאַלְסָט הַעֲרָג, וָאָס מַעֲנַחַתָּן זָאַגָּן”, האָט ער ווַיְיטָעָר אָנְגָּעָשְׂטָרָעָנְגָּט זַיְן צוֹנוֹג...

שבת אַיְן סֻעַּם שְׁטוּרִיקָּעָר אָ פְּרִיְיעָר מעַנְשָׁת. אוַיסְגָּעָפָּוָצָּט אַיְן זַיְן בעַסְטָן אַנְטוּעָכָּי, מִיט אָ קִיְיט אַיְן דָּעַר מִיטָּן פָּוּן דָּעַר ווּעָסָט, אָוּן דָּאָס ווַיְיבָּי דָּעַר זַיְיט, אַיְדָּה גָּעָנְגָּעָן צָוּ מִיסְטָעָר גְּרָאָדָל...

די גָּאָסָן אָוּן גַּעַסְלָעָךְ פָּוּן ווַיְיטָשָׁעָפָּל הַאָבָּן זַיְדָּאָן נַעַפְלָ פָּוּנְדָּעָר-וַיְיטָנָס גַּעַצְיִיכְתָּ, וַיְיַיְתָּ פָּוּן גַּרְעָסְדָּעָר, אָוּן קְלִינְגָּעָר, נַאֲסָעָ, פָּאָרָ-שְׁוֹאָרָצָטָעָ, אָוּן אָפְגָּעָרִיסְעָנָעָ בָּעָרָג, אַיְן זַיְיָ אַיְן גַּעַעַוָּן, יַעַנְעָ פּוֹסְטָעָ, אַוְיְפָּגְעָרָאָמָטָעָ, אָוּן גַּוְדָּנָעָ שְׁטִילְקִיםָּ, וָאָס דִּי יִדְיִישָׁ בִּירְגָּעָר ווַיְוִיןָן אָרוֹסָטָאָים שְׁבָת וַעֲנָן סְהָעָרטָ אַוְיףָּ וַיְעַדְּ הַאָנְדָּל אָוּן וַאֲנָדָל. דִּי גַּרְאָבָּעָ מִידָּן, וָאָס מַעַן זַעַט זַיְיָ דָּאָרָט אָ גָּאנְצָעָ וָאָס אַוְיףָּ דִּי טְרִינוֹן פָּוּן דִּי קְרָאָמָעָן, דָּוּפָּן קְוָנִיםָּ, זַיְנָעָן אַיצְטָפָּעָנָעָן אַיְן דִּי וַיְנָקָלָן, נַעַבָּן פִּיכְמָעָן, פָּאָרָ-שְׁוֹאָרָצָטָעָ וַעֲנָטָ, אָוּן הַאָבָּן זַיְדָּאָן צָוּ דִּי דָּרְשָׁתָ פָּוּן דִּי מִסְּיָּאָנָעָן.

אַיְן אַיְגָּעָם פָּוּן דִּי גַּעַסְלָעָךְ האָט אַיְן פְּרָאָנְטָ פָּוּן אָ מוּיְיעָר זַיְדָּאָן גַּעַשְׁוֹאָרָצָט אָוּן אָפְגָּעָשָׁלָאָגָעָנָעָ שְׁילָד מִיטָּאָ צּוּקְרִיצְטָעָר אָוַיְשְׁרִיפָּט: מַ, גְּרָאָדָלָס רַעֲסָטָאָרָאנְטָ, אַונְטָעָר אָ גַּרְוִיסְעָר שְׁוִיבָּ, מִיטָּאָ צּוּשְׁמִירָטָן מְגַן דָּוד אַיְן דָּעָרָמִיט אַיְן גַּעַלְעָגָן אָ הַארָט שְׁטִיקָּה בְּלִי פָאָרָקָאָכָּט פְּלִישָׁ. מִיסְטָעָר גְּרָאָדָל הַאָלָט זַיְדָּאָן פָּאָר אָ גַּרְוִיסְעָן אָוְיְפָּטָוָעָר דָּעָרָמִיט וָאָס עַר שְׁטָעָלָט אָרוֹסָט אָזָא שְׁטִיקָּה פְּלִישָׁ אַיְן פָּעָנְצָטָעָר, פָּוּנָקָט אָזָוִי הַאָלָט עַר פָּאָר אָוְיְפָּטוּ נִשְׁתָּחָט צָוּ לָאוּן אִים שְׁבָת שְׁפִילָן דָּעַם רַאֲדִיאָ, כָּאַטְשָׁע עַר אַיְזָנָשָׁט פְּרוּם... אַזָּא בִּיסְן צִיטָן גִּיכָּעָר צָוּ אָ קְוָנָה אַיְדָעָר אָ שְׁטִיקָּה פְּישָׁ גַּעַפְרָעָגָעָלָט אַיְן אוִילָן, אַדְעָר אָ פִּידְיָעָ וִיסְעָר קוֹכָן, מִיטָּאָ סָאָרָ רַאֲוִישָׁנְקָעָס, וָאָס דִּי אַנְדָעָרָעָ רַעֲסָטָאָרָאָטָעָרָס שְׁטָעָלָן אָרוֹסָט אַיְן זַיְעָרָעָ פָּעָנְצָטָעָר... מִיטָּאָ וַיְיַיְקָרָא, קְרָעָנְקָלָעָךְ פְּנִים האָט עַר זַיְדָּאָרָמָעָדָרָיָט אַיְן זַיְן רַעֲסָטָאָרָאָ, אָוּן שְׁטָעָנְדִּיקָּ גַּעהָאָלָטָן גְּרִיְיט אָ גַּוְטְּבִּידְעָרִישָׁן שְׁמִיכְלָ אַיְן

די גריינע אויגן. ער האט זיך אלעמאָל צוגעועצט צו אָן אַנדער טישל,
און נישט נאר האט ער אָסְט גערעדט, אָן זיך געשפארט מיט די יידן,
וזאָס האָבן געארבעט אין די „דאָקס“, *) בֵּין שניידער, בֵּין דער פרעם,
אַדער בֵּין סטאָליער, נאר ער האט גערעדט אָן זיך געשפארט אָוִיך
מייט, יונע יידן, אַפְּגַעַשְׁתָּאָנָּעָן, אָן פָּאָרְגַּעַבְּטָן, וּעְלְכָּעָן זִיְּגָעָן פָּאָרְבִּיבָּן
אלטע בחורימ, פִּירְן נִישְׁתְּקִין הַיְמָעָן, אָן לִיגְעַן אַיבְּעָר אַין די קְרֻעְטְּשָׁן
מעלער, אַין די אַונְטָעְרָגָעְסָלָעָן פָּוֹן וּוּיטְשָׁעָפֶל.

גראָד היינטיגען טאג האט ער דער צִילְּט וּי אָזְוִי וּוּאָגְמָאָן, וּעֲמַעַן
די יידָן פָּוֹן רַעַשְׁתָּאָרָאנְטָן האָבן גַּעַלְתָּן פָּאָר אַבְּלָשְׁוֹוֵיק, האט זיך
מייט זִיְּגָעָן חֲבָרִים אַרְיִינְגְּגָרִיסָּן אַין דָּעָר „אַלְיָמְפִּיאָן“ **) אַין דָּעָר צִיְּט
פָּוֹן דָּעָר עַרְשְׁטָעָר גְּרוֹיסְטָר פָּאַשְׁיְשָׁעָר פָּאַרְזָאָמָלָנוֹג אַין לאַנדָּאָן. מייט
אַ שְׂמִיכָּל צָו וּוּאָגְמָאָן, וּעְלְכָּר אַין גַּעַזְעָן בֵּין אָטִישָׁל אָין אַ וּוּינְקָל,
הַאָט מִסְטָעָר גְּרָאָדְלָמִיט אָן אַנְגַּעַשְׁטָרָעְגָּטָן קוֹל וּוּיְטָעָר אַבְּרָגְעָגָבָן
וּוּאָגְמָאָנוֹס גַּעַזְאָקְטָלִיָּט. וּי אָזְוִי ער האט גַּעַשְׁטָעָלָט דָּעָם פָּאַשְׁיְשָׁעָן
פִּירְעָר מַוְיְּזָלִי אַזְּעַלְכָּעָר פְּרָאָגָעָן, אַו זִיְּגָעָן אַנְהָעָנְגָּר אַין די שׂוֹאָרְצָע
הַעַמְּדָלָעָךְ האָבן שִׁיעָר נִישְׁתְּבָאָקְוּמָן דָּעָם שְׁלָאָקָה, פָּאָר גְּרוֹיסָ אָוִיפָּ
רְעַגְגָּגָה האָבן זִי זִיךְ גַּעַזְאָרְפָּן אָוִיפָּ אִים, וּי דִי וּוּילְדָעָ חַיּוֹת. „זַיְּיָה האָבן
אַבְּעָר אַרְיִינְגְּעָכָאָפָּט די אַמְּתָעָ פָּעָטָשׁ. וּוּאָגְמָאָן האָט זִי גַּעַהְקָטָמִיט
פָּאָרְבִּיסָּעָן פְּוִיסְטָן, אָן אָפְּלָו נִישְׁתְּבָאָקְוּמָט וּי מָעָן האָט פָּוֹן אִים
אַרְגְּגָעָרִיסָן די הוֹזָן“. מִסְטָעָר גְּרָאָדְלָהָט זִיךְ פָּאָרְהִיסְטָט...
... „זַיְּיָעָר גַּלְיִין האָסְטוּנוֹן“, האָט אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטְוֹן מִסְטָעָר כָּהָגָן
אַ יַּד מִיט אַ פָּעָט-פָּאָרְלָאָפָּעָנָעָם האָלוֹ אָן נָאָכוֹן אָן בְּרִיטָעָ פְּלִיצָעָם,
וּי בֵּין אָן אָקס, מִיט אַ גְּרוֹיסָן וּוּיכָן בוֹיךְ.

— „אַיְּרָ זַעַנְתָּ נִישְׁתְּ גַּעַרְעָכָט“, האָט זיך אַרְיִינְגְּעָמִישָׁט מִסְטָעָר
שְׁפִּינְגָּל, אַ צִּוְּנִיסְטָן, וּעְלְכָּר אַין גַּעַשְׁטָאָנָּעָן אָן גַּעַגְעָסָן מַאְרָעָנְדָּטָן
הַעֲרִיגָּה, וּזאָס מִסְעָס גְּרָאָדְלָהָט אַלְיִין גַּעַמְאָכָט מִיט אָסְטָ לְאַרְוּעָר
בְּלַעַתָּה, „יַיְּדָן דָּאָרְפָּן זִיךְ נִישְׁתְּ מַשְׁנָּו אַין פָּאָלִיטִיק, דִי דָּאָרְפָּן זִיךְ
פְּרָאָדוּקְטִיוויזְרָן“, האָט ער גַּעַשְׁרִיגָּה, אָן גַּעַדְרִידָמִיטָן קְלִינְגָּם קָאָפָּ
אוּפָּן חַוִּיכָּן האָלוֹ...
—

*) בֵּין האָפָּן.

**) בָּאוּוּאָסְטָעָ גַּעַבְּיִדְעָ אַין לאַנְדָּאָן.

די יידן אין רעסטאראנט זייןגען געווען אויפגעבראכט, וואס דער ציוניסט האט זיי געשראקן נישט צו מישן זיך אין פאליטיק. זיי האבן אים אויך פינט געהאט דערפֿאָר, וואס ער אַ יִד אַ קְבִּצָּה, שטופט זיך צוישן די ציוניסטן-קריכט אין "גריעיט ואָסָל סְטְרִיטִיט",*) און אַיְזָן גאנצער מיווחס בי די רֵיכֶע יִדְּן, וועלכע קויפֿן זיך טיטולן ביהם קעניג. און כָּאָטְשָׁע די יִדְּן דָּא אַין רַעֲסָטָאָרָאָנְטָה האָבָּן אַיְזָן צוירק געהאט מיט אַים געקריגט, וויל ער האט זיי געהאלטן אַיְזָן נוֹדוֹן מיט זיַּן העברעיש, זייןגען זיי אָבעָר פּוֹנְדִּיעָסְטוּוּגָן געווען צופרידן, וואס מיסטער כהן ווועט פּוֹן אַים אִיצְט אַרְיִינְכָּאָפָּן אַ גוטָּע פָּאָרְצִיעַ. דעם מיסטער כהן קענונג זיי נישט לִידְּן, אַוְן טְפָּאָרְדִּיסְטָט זַיְיָ וואס ער האָלָט זיך פָּאָר אַ קָּאָמוֹנִיסְטָט, קְלָאָפְּטָט שְׂטָעָנְדִּיקָּן וְאַגְּמָנָעָן חְבִּרְיִיש אַיְזָן דער פְּלִיאַצְּעַ, אַוְן זָאָגָט אַים מיט זיַּן חְנוּפָּע שְׂמִכְעָלָע "רַעַד פְּרָאָנְטָט קָאָמְרִיךְ"**) זיי האָבָּן געוועסְט, אַוְן דער מיסטער כהן אַיְזָן אָפְּלִישָׁעָר מענטש, אַוְן אַ מָּאָנִי לְעַנְדָּעָר ***) אָבעָר וְאַגְּמָאָן אַיְזָן אַיְגְּעַנְגָּעָר, אַוְן זִינְט ער האָט אַיְזָן "הִיְדָ פָּאָרָק" ****) געהאלטן זיַּן פְּיעִירְדִּיגָּע רַעַד וועגן פָּאָרִינְגִּיטָּן פְּרָאָנְטָט, האָבָּן די יִדְּן אַין רַעֲסָטָאָרָאָנְטָה אַנגָּעוּהָיָבָן אוּפָּיָם קוקָן מיט אַ בָּאוֹנְדָּעָרָן דָּרָךְ אָרָץ.

אין רעסטאראנט האט זוי געוויניגטעלעך געברענטט אַ גְּרוֹיזְעָר עַלְעַקְטָּרִישָׁעָר לְאַמְּפָּה, אַוְן אַיְזָן אַמְּאָסְיָוָן, בְּרִיטִין, אַפְּגָעָנִיקָּעָלָטָן קַעַסְלָה האָט גְּזָוָעָטָן וְאַסְעָר אוֹףְּ טִיְּ. בֵּי דִי פְּיִיכְמָעָן וְעַונְטָן, פָּאָרְשָׁוֹאָרְצָטָעָ פּוֹן שְׂטָעָנְדִּיקָּן רַוֵּיךְ פּוֹן טָאָבָּאָק, זַיְנְעָן גַּעַשְׁטָאָגָעָן קְלִיְּנָעָ טִישָׁלָעָ, אַיבָּעָר זַיְיָ האָט זיך גַּעַטְרָאָגָן דָּאָסָּ קְלָאָפְּן פּוֹן בִּינְגָרְנָעָ דָּאָמִינָא שְׁטִינְגָּעָר, אַנְאָרְכִּיסְטָן, בּוֹנְדִּיסְטָן, קָאָמוֹנִיסְטָן, אַלְעָ זַיְנְעָן זַיְיָ גַּעַזְעָטָרְעָנְגָּעָ טָעָ, בְּלוּיְיךְ, רַוִּיטָע נְזָעָר, הָאָרְטָע, אַנְגָּעָשְׁטָעָלְטָעָ, נִישָׁט גַּגְוָלְטָעָ גַּאמְבָּעָם, מיט שָׁאָרָף שְׂטָעָבְּעָרְדִּיקָּעָ הָעָרְלָעָ, אַוְן האָבָּן גַּעַשְׁפִּילָטָט.

פלציגים האט זיך מיסטער גָּרָאָדָל אַ לְאֹ גַּעַטָּאָן מיט זיַּן גַּות ברודערישן שְׁמִיכְלָן צו דער טִיר : — "הַעַלָּא סֻעָם", ער האָט גְּלִיךְ

*) די גָּאָס אַיְזָן לְאַנְדָּאָן וּוֹסְטָעָנְגָּט זַיְיָ צְיּוֹנוֹרִיסְטִיעָן.

**) רַוִּיטָעָר פְּרָאָנְטָט קָאָמְעָרָאָד.

***) פְּרָאָצְעַנְטִיכְיָק.

****) בָּאָרְיִמְשָׁעָר פְּאָרָק אַיְזָן לְאַנְדָּאָן.

פארשטיינען, אז עפֿעס איז נישט גלאָט, וואָס סעם איז געלקמען מיטן וויב. «העלְּאָ!» האָט סעם געגענפערט און אַ ואָרֶף געטאָן זיין טעטפֿן בלְּק. ער האָט זיך מיטן זויב צוֹגַעֲזַעַט צוֹ זוֹאנְגְּמָאנְס טישל אָן האָט אוֹיסְגַּעַשְׁטְּרָעָקט זיין בְּרִיטְּיָע, שׂוּועָר פָּאָרָהָרוּעָטָע האָנט: «האו דַּו יַּו דַּו.»*

אין זוֹאנְגְּמָאנְס אוֹיגַעַן האָט זיך באָזְוִוִּין אַ שְׁמִיכֵל. סעם האָט זיך דערפֿילְט אָומְבָּאָהָאָלְפָּן, ווי ער וואָלְט זיך פָּאָרְשְׁעָטָט פָּאָר זיך אלְּין. אַט אַיז זוֹאנְגְּמָאנְס, אוּיד אָן אָרְבָּעָטָע אָן ער פָּאָרְשְׁטִיטִיט אַזְּוִי פִּיל: אָן ער סעם קָעָן זיך קִין עָזָה נִשְׁתְּגַעַן. זיין זוֹיבָן האָט אָרְאָפְּגָעָלָזָט אַ פרְּקִירְקָעָן בלְּק, קָעָנְטִיק אָן אִיר האָט באָנְק גַּעַטָּאָן אָוּיפְּפָן גַּאנְג.

מִיסְטוּעָר גַּרְאָדָל האָט צָום טִיש צוֹגַעֲזַעַט צוֹוִי טַעַפְּלָעָך הַיִּסְעָטְּיִי, אָן אַ פָּאָר שְׁטִיקָעָר זִיסְן קוֹכָן מִיטָּרָאָזְנִיקָעָס. ער האָט שׂוּועָר גַּעַטְעָטָט, גַּעַזְרִיגָּן מִיטָּדִי קְרָעָנְקְלָעָכָעָה הַוִּיטָּן פָּוּן דַּי בָּאָקָה, אָן אוּיד זיין שְׁטִיגְגָּר אַנְגַּעַהְוִיבָּן רָעָדָן:

— «הָאָסְטָוּ שָׁוֹן גַּעַהְעָרֶט סֻעָם וְאָס פָּאָר אַ שְׁפִּיצָל וְזָוְגָמָן האָט אָפְּנָעָתוֹן דַּעַר פָּאָלִיצְיִי? דַּעַרְצִיל אִים זוֹאנְגְּמָאנְס, נָ... סעם אַיז גַּעַזְוָעָן צּוֹפְּרִידָן וְאָס זוֹאנְגְּמָאנְס וְוַעֲטָן אַנְהָהְוִיבָּן רָעָדָן. זיין זוֹיבָן וְוַעֲטָן אִיצְט הַעֲרָן... עָפָעָס אָוִינָס, וְאָס אַיז וְוַעֲטָן צוֹ הַעֲרָן...»

וְזָוְגָמָן האָט זַעַר גַּעַרְנוּן דַּעַרְצִילְט וְזַעַנְן זִינְעָן אָוּיפְּטוּעָצָעָר.

— «אַיך הָאָב בַּי דַּעַר פָּאָשִׁיטִישָׁר פָּאָרְזָאָמְלָוְג אַין דַּעַר «אַלְבָּעָרָט הַאָלְּ」**) בַּאַדְּאָרְפָּט צּוֹתְּיָלְן פָּרָאָקְלָאָמָצְיעָס צַוְּ דַּי אָרְבָּעָטָע, רָוּפָן זַיְזַי פָּאָרְיִינִיגְעָן זַיך אַינְגִּינָּעָם, אָן קָעְמָפָן גַּעַגְעָן פָּאָשִׁים. אָן קָאָפְּטָאָלִים. אָבָעָר דַּי פָּאָלִיצְיִי האָט גַּעַשְׁטָעָרט, נִישְׁתְּגַעַן גַּעַלְאָזָט. אַיך בֵּין אַרְיוֹף אוּיד אַ אַוְתָּאָ-בָּאָס, וְאָס אַיז פָּאָרְבִּי גַּעַלְאָפָן בְּיִים «אַלְבָּעָרָט הַאָלְּ», אָן דָּוְרָכָן פָּעָנְצָטָעָר הָאָב אַיך אָרוֹיסְגַּעוֹוָאָרְפָּן דַּי פָּרָאָקְלָאָמָצְיעָס, אָן גַּעַן שְׁרִיגָּעָן: «יְוִוִּיתְּנָדָד פְּרָאָנְטָן ***») «פִּוִּיטָן פָּשְׁשִׁים, נָדָד קָעְפִּיטָּאָלִים! ****») בַּי זוֹאנְגְּמָאנְס הַאָבָן דַּי אַוְיְגָעָן זַיך אַנְגַּעַצְוָנָדָן, בַּגְּלִילִיך ער האָט דָאָס אלְּעָס אִיצְט נַאֲך אַמְּאָל אַיְבָּרְגָּעְלָעָבָט.

*) וְאָס מַאְכֵת אִיר עָפָעָס.

**) גַּרְעָמְטָעָר קָאנְצָעָרָט זַאֲל אַין לְאַנְדָּאָן.

***) פָּאָרְיִינִיגְמָטָעָר פְּרָאָנְטָן.

****) קָעְמָפָן גַּעַגְעָן פָּאָשִׁים אָן קָאָפְּטָאָלִים.

אבער נישט וועגן די פאשיסטען האט אים איצט סעם געוואַלט הערין רעדן. גאר עפֿעַס אנדערש האט ער אין זיגען געהאָט.

ער האט געוואַלט, אוֹ ואָגָמָאָן זאל דערקלערן זיין ווייב, ווי מיר האָלָטָן היינט אין דער וועלט, זאל זי זען, אוֹ ער סעם איז גערעכט, אוֹן דער סֶפֶּק, וואָס האט געלעַבְט טִיף איז זיין אונטערבראָזָוּסְטִיִּי, האט איז אים איצט געוועקְט אַ ווילְן זיך אלְּין אוֹיך צוֹ אַיבָּרְצִיְּגָעָן. ער האט געוואַלט הערין פָּוֹן וואָגָמָנָעָן, וועלכְּבָּר וויסְט וואָס אָמוּעָטוֹם טוֹט זיך, אַיבָּרְהָוִיפְּט אֵין היינטיגָעָן דִּיטְשָׁלָאנְד, וואָס ער ווּט זָאגָעָן צוֹ דַעַם פְּלָאָן, אַריְינְגְּזָנוּמָעָן אַיבְּיכָן צוֹ זיך אֵין פְּרָאָדוֹקְטִיּוֹיִיד זירן; ווַיְיַיְל ער סעם האט מָרוֹאָן, צוֹ לאָזָן דַעַם זוֹן ווַיְיַטְעַר שְׁטוֹדִירָן, טָאמָעָר ווּט ער שְׁפָעַטְר זָיַן אוֹיף גְּרוֹזִיסְט צָרוֹת. מענטשָׂן זָאגָן, אֵן היינט מוֹזָעָן דַי קִינְדָּר פְּרָאָדוֹקְטִיּוֹיִיד, אַבער זָיַן אַיבָּגָעָן ווייב, ווַיְיַל פָּוֹן דַעַם גָּאָרְנִישְׂט ווִיסְט, זַי ווַיְיַל נִישְׂט אָפְּרִיסְטִין דָאָס קִינְדָּפָּנוּם לעֲרָנָעָן. אַבער, וואָס ווִיסְט זַי, דַי נִארְשָׁע יִדְיָינְעָן, וועלכְּבָּר הַוִּיכְבָּד נִשְׂט אֵן צוֹ פְּאָרְשִׁיטִיּוֹן די צִיְּטָאָן זיך דַעַטְרָמָעָן אֵין די אַיבָּגָעָן האט ער געוואַלט אֵין זיך דַעַטְרָמָעָן יַעֲדָעָן פְּרִיד, וואָס ער האט, וועָן ער רעדט פָּוֹן אַיבָּגָן.

ער האט זיך געפְּלִיט שׂוּוֹר אֵין אָמְבָּהָאָלָפָן אֵין זִינְגָעָן רִיד. עפֿעַס, ווי שְׁטִיףְּ אֵין אַים גְּעוּוֹן דַי צָנוֹג אֵין מַוְיל. צָוִישָׂן דַי יִידָּן בַּיְּ דַי טִישְׁלָעָך האט זיך אַנגְּעוֹהָבִין פְּנוּסָנִי אַ שְׁמוּס ווּעְגָעָן דַעַר לְאָגָע אֵין דַעַר ווּלְעָט, אֵין דַי קִלְאָגָן האָבָּן זיך באָווֹן שְׁטָעָט אֵין לעֲנָדָר ..

— אַיר הַעֲרַט מִיסְטָעָר שְׁטְרִיקָעָר! האט וואָגָמָאָנס סְהָעָרט זיך אַיצְט אֵין דִיטְשָׁלָאנְד? אַיר הַעֲרַט מִיסְטָעָר שְׁטְרִיקָעָר! האט וואָגָמָאָנס קָרְל זיך גַּעַשְׁנִיטה, ווי אַ דִּימְעָנָט אַיבָּעָר גָּלוֹן. אַזְּוִי שְׁלָעָכְט ווי סְאָזָי אֵין היינטיגָעָן דִיטְשָׁהָן לאָנָד, קָעָן שְׁפָעַטְר זָיַן אֵין עֲנָגָלָאנְד, אֵן אוֹיך אֵין אַנדְגָּרָעָן לְעַנְדָּר, אַוְיב מִיר ווּלְעָן נִישְׂט בְּאַקְעָמָפָן די קְפִיטָאָלִיסְטָן קָעָן אַלְעָס גַּעַמְאָלָט זָיַן.

— שְׁוֹן ווִידָעָר פְּאַלִּיטִיק? האט זיך אַריְינְגְּזָנוּמָעָט מִיסְטָעָר שְׁפִיגָּעָל דַעַר צְיוֹנִיסְט, מִיט דַעַר בְּעַלְמָע אַיְפָן אוֹיג, אֵין מִיט אַלְעָס חַותָּה גַּעַדרִיָּה מִיטָּן קְלִינִיגָּם קָאָפָ, ווי מִיט אַ גְּרוֹוִסָּן קְנִיפָ. שָׁאָט אָפָ (*) האט מִיסְטָעָר

(*) חַלְשָׁת סְמוּוֹל.

פראדווקטיוויזאציע

גראל זיך גוט-ברודעריש אָרִינְגָּעַמִּישֶׁט, «וּאֲגָמָן וּוִיסְט וּזְאַס עַר
רעדט, נְעוֹנֵר מִינֵּד פָּלִיטִיקָס» (*).

— «פֿאָרוּוָס הָאָט מַעַן עַפְעַס פֿאָרְטְּרִיבָן דִּי גַּעַלְעַרְנְטָעַ פֿוֹן דִּיטְשָׁי
לאָנד?» הָאָט פֿלוֹצִים גַּעַפְרַעַגְטַּס סֻעַם וּוִיבַּ.

— «מִיט וּוַיְבָּעֵר האָב אַיך לִיב צָו דִּיסְקּוֹטוּרִין» הָאָט אַיר וּאֲגָמָן גַּעַז
עַנְפְּעַרְט. «דָּאַס אַיז דָּעַרְפָּאָר, וּוַיְלַא קָאָפְּטַאְלִיטִישָׁע מִזְכָּה שְׁטוּרְעַבְט
נִישְׁתָּה, אָנוּ קָעַן נִישְׁתָּה אַוְיסְנוֹץ אַלְעַמְּגַלְעַכְקִיטָּן וּזְאַס דִּי גַּעַלְעַרְנְטָעַ קָעַז
נָעַן בְּרַעְנְגָּעַן פֿאָר דִּי אַרְבָּעַטָּר. פֿאָר דִּיְעַרְתּוּוּגָן הָאָבָן דִּי גַּעַנְגָּז, זַי
נוֹצֵן אוּסִיס אַזְעַלְכָּנָן, וּזְאַס קָעַנוּן חָאַקָּן אַסְטָּקָז בְּאַמְּבָעַס, אָנוּ אַנְדְּרָעַט
גִּיפְּטָן מִיט זַי אַוְיסְצָוָה אַרְגָּעָנָעָן דִּי מַעַנְטָשָׁן אַיְן מְלָחָמָות כְּדִי בַּיְּ דָעַם
גַּעַשְׁעַפְטַּס צָו פֿאָרְדִּינָעַן אַסְטָּקָז גַּעַלְהָ. — גַּעַלְעַרְנְטָעַ וּזְאַס קָעַנוּן נִישְׁתָּה
מָאַקָּן דִּי אַלְעַמְּגַלְעַנָּן, וּזְאַס דִּינָעַן נִוְיָּיק אַיְן מְלָחָמָות, דָאָרְפָּן דִּי נִישְׁתָּה,
אוֹן מַילְאָקָט זַי אַרְומְגָעַן אַרְבָּעַטָּס-לָאָז.

— «נִישְׁתָּה דָּאַס מִין אַיך», אַיְן סֻעַם שְׁטוּרְקָעַד אָרִינְגָּעַפְּאָלָן אַיְן דִּי רַיְיד
אָרִינְגָּן, אָנוּ דָעַם וּוַיְבָּעֵר צְוָגְעָוָרָפָן אַ פֿאָרְדְּרִיסְלָעָכָן בְּלִיק, קַעְנְטִיק, אָנוּ
עַר הָאָט נִישְׁתָּה אַנְגָּאנְצָן פֿאָרְדְּשָׁתָאָנָעָן, וּזְאַס מַעַן הָאָט גַּעַרְבָּט, «אַיך
וּוַיְלַא אַיךְ פֿרְעָגָן וּוְעָגָן פֿרְאָדוּקְטִיוויזְאַצְּיָה, וּאֲגָמָן, זַאַל אַיךְ מִין
איְבָּיכָן מָאַקָּן פֿאָר אַן אַרְבָּעַטָּר, אַדְעָר זַאַל אַיךְ אִים לָאָז לְעַרְבָּנָעַן אוֹיְף
דָאָקְטָאָר? — אַיר וּוַיְסָט דַאַר עַר הָאָט גַּעַוְוָגָעָן אַסְטָּקָלָאַרְשִׁיפָּה». אָנוּ
די אַרְבָּאָרְגָּעָנָן פְּרִיְיד, וּזְאַס עַר הָאָט, וּוּעַן עַר רַעַדְטָעַ פֿוֹן אַיְבָּיכָן, אַיְן אִים
וּוְיַדְעַר גַּעַקְוּמָעַן אַיְן דִּי אַוְיְגָעַן אָרִינְגָּן.

וּאֲגָמָן אַיְן גַּעַוְאָרָן וּוַיְעַר אָוּרְמָאַיק. עַר הָאָט אַוְיַפְּגָעָהוּבָּן דִּי
הָאָגָּט, אָנוּ שְׁטָאָרָק בְּאוֹיְגָעָן מִיט דִּי גַּרְאָבָעָ פֿינְגָּעָר, צְוָוִישָׁן וּוְעַלְכָּעָ עַר
הָאָט גַּעַהְאָלָטָן אַ פֿיְצָל בְּרוּתָה אָנוּ עַס גַּעַקְוּנָעָטָן. עַר הָאָט אַרוֹסְגַּעַלְאָזָט
פֿוֹן זַיְד אַ גַּרְאָב גַּעַלְעַטָּרָה, אָנוּ דָאַס פְּנִים אַיְן גַּעַוְאָרָן בְּלִוְטִיק,
רוֹזִיט פֿאָרְגָּאָס, «אַיר הָאָט מָוָרָא, טָאָמָעָר וּוֹנְטָ אִירְנָר דָוָן אַוְשָׁשְׁטָדְרִיךְ
אַרְוָף דָאָקְטָאָר, וּוֹנְטָ עַר נִישְׁתָּה קָעַנוּן וּוֹיְנָעָן אַיְן אַזְזָאָ פָּאָלָאָז, וּוּ אַירְ
וּוֹיְנָעָן? אַיךְ הָאָב אַיךְ שְׂוִין נִישְׁתָּה אַיְנְמָלָגְעָזָגָט, אַ דָּאָקְטָאָר, אָנוּ אָנוּ
אַרְבָּעַטָּר, בִּיְדָעַ קָעַנוּן וּוֹרָעָן אַרְבָּעַטָּס-לָאָז. אַיְן אַס גַּעַזְלַשְׁאָפָּט, וּוּ
סְיַיְזָ אַרְחָאָן אַרְבָּעַטָּלָאַזְקִיטָּה, קָעַנוּן זַיְדָעַ נִישְׁתָּה זַיְן פֿרְאָדוּקְטִיוֹן.

*) סְמָכְתָּה נִשְׁתָּה אֹוִים וּזְאַס דָּאַס אַיז פָּלִיטִיקָ.

א דקטאר אוון און ארבעטער זינען גלייכע מענטשן, אויב זי זינען נאָר באָווסט איבער דעם קלאסן קאמפ. לאָזט איענֶר זון שטודיזן. דער ארבעטער קלאס דאָרַף האָבוּן געלעַרנטע מענטשן. זאל ער זיז דערווערבּן אָזְוִי פֵּיל ווּסְטָן ווּפֵיל ער קעַן נאָר... אלען ארבעטער דאָרַפּן לערנֶן... איענֶר זון דאָרַף נישט נאָר לערנֶן אויף דקטאר, נאָר ער דאָרַף אויך דערקענען דֶּר פֿרָאַלְעַטְאָרִישׁן ווִיטְנְשָׁאָפּט... אַרְדָּרַפּט אַלְטָן לערנֶן דִּי עַקְאַנְמִישׁן גַּעֲנָצָן, ווּמְטָא אַיר ווּסְטָן פּוֹן ווּאַסְטָן אַלְכוֹהָה בָּאַשְׁטִיטִית, אוון ווּאַסְטָן פָּאָר אַשְׁטָאָט דער ארבעטער קלאס דאָרַף האָבוּן... אַ, אַ דקטאר אוון אוון און ארבעטער זינען גְּלִיצְן; בִּידְעַ זִינְעַן פֿרָאַלְעָן טָאָרִיעָר...
יענֶם אווענד האָט סֻם שְׂטְרִיקָעָר שְׂוִין מַעַן נִישְׁט גַּעֲרַעַת מִיטָּן ווּבָ.

פאשיסטיישן רעקרוטן

... זוי קלוגער פון די אנדערע מענטשן אויב דו קענסט — זאג
אי אבער דאס נישט".

דער געדאנק האט פונסני ארויסגערטן א צופרידענעם בליך אין
דעם שוטער ביל סמייטס אויגן, וואס זענונג געווען דורךגענו מען מיט
דער אָפֿגַעַשְׁטָאָגֶנְעָרָגְרָאַקְיִיטָטָפָן די ווענט צוישן וועלכע ער האט
געלאכט. «ס'אי זיעדר אַקלּוֹגָעָר געדאנק, אָפְשָׁר דער קָלוֹגָסְטָעָה, וואס
אי האבן ווענ'ס אָרוֹיסְגַּעַשְׁטָעַלְטָה», האט ער געטראכט, וועגנונג דעם פָּסָק
פון דער עוֹוָאנְגָּעָלִיעָה, וועלכו ער לײַנט אָרָאָפּ פון דער גָּרוֹיסָעָר לְיוֹוֹנָט,
יעַדּוּ וואָךְ, ווען ער גִּיטְּפָּאָרְבִּי דער טְשָׁעָרְטָשָׁה.» די פָּעָדְרָשְׁטָע
אוֹיסְרָאַוְרָטָעָה לִיפּ, האט ער געהאלטן, זוי אַשְׁלָאָס אָרְאַפְּגַעַלְאָזָטָטָפָּאָרָן
מוֹיְלָאָן מיט אַמְּיוֹן נוֹדָנָרָה אָפְּפָעָרְדִּיקִיטָט זִיךְּ צָגַעַשְׁקָעָלָטָטָמִינְן נָקָעָטָן,
פָּאַרְשְׁטוֹבִּיטָן קָאָפּ אַיְינָסָהָלְבָּטָן שָׂאָטָן פָּוּן וְאוֹרְשָׁטָטָטָם, ווּ ער
אייז געוזען אוֹיף אַנְידְּרִיקָן בענקעלע, נָעָבָן אַברְודִיךְ טִישָׁל.

מיט אַיְם האבן געהאלט עטיליכע פָּפְצָן אַוּן זַעֲצָן יָאָרִיקָע יִנְגָּלְעָד,
און איין עטילער ער אָרְבָּעָטָעָר. אלּעָהָבָן געלאלט עטָלְטָעָה שָׂוֵךְ פָּאָר
אָרְמִיעָה לִיטְּמָה אַוּן טְרָעָמְפָּס.**) וואס שלעפָן זִיךְּ פָּוּן די וּוֹיְטָעָ גָּאָסָן
אַהֲרָן אוֹיף נָאַכְּטָלְעָגָר אַיְן די בִּילְגָעָ שְׁלָאָפְּהִיּוּעָ.

דער שוטער האט צוגענו מען באָר צוֹוִיעָרְלִי טִיפּוֹן פָּוּן אָרְבָּעָטָעָר.
ער האט געהאלט אַוּן אוֹיף יִנְגָּלְעָד. מיט לאָגָעָ שְׁפִיצִיקָעָ קָעָפָ אַוּן
מיט גִּיטְּשִׁיקָעָ אוֹיגָעָן אַוּן אוֹיף אָזְעָלְכָעָ אַבְּעָרְגָּ�וָאָקָסְעָנָעָ, וואס האבן
געהאלט גָּרוֹיסָעָ, קִילְעָכְדִּיקָעָ קָעָפָ אַוּן גָּרוֹינָעָ פָּאָרְחָלְוָמְטָעָ אוֹיגָעָן. פָּוּן
זַיְהָ האט שְׁטָעָנְדִּיקָעָ גַּעַשְׁלָאָגָעָן מיט דער אָוֹמָהִיְמָלְעָכִיקָיָט פָּוּן די עַנְגָּעָ,

*) קלּוֹיסְטָעָר.
**) באָסְאָקָעָם.

פייכטע און פינסטערעד וויבונגגען אין וועלכע זיין האבן זיך געכאוועט. קינדער פון די אריםטע געלסלאך אין לאנדזן זענען זיין צו ביל סמיט בעקומווען דיריעקט פון די שטאטייש פאלקס-שולן, און פון די פאדייר הייזער פון די גראיסע שענkan אין וועלכע סיומילט תמיד מיט שכורע מענער און ווייבער.

די דיאזוק דערצ'יניגס-אנשטייטן וואס האבן קנאפ אויסגעלערנט די קינדער ריכטיק אונטערצ'ושריבן דעם נאמען, האבן זיין אבער קוואליי. פיצ'רט צו ווערן ביל סמיטס ארבטעטער.

דאס אייבנטאגיקע קלאפען פון די שוטערישע העמארליך, צויזשן די אונטערשטער, הויכע ווענט פון די בליניע, פאָרויכערטער מייער, האט זיך ערשות אויפגעהערט שפערט אין אונט, ווען סיינגען שטיל גען-וואָן די ליאָרמְדִיקע אַדְּיאָם אין די נאָסֶן, און ס'האָבָן זיך אויסגעלאַשָּׁן די גראיס-שטאטייש רעקלמאָע לייכטער.

נאָר דער געווינטעלעכער אַרבעט-צִיט, פֿלְעָג דער שוטער אַיבער-בליבָן אין וואָרְשָׁאָט, נאָר מיט דעם עַלְתָּעָרָן אַרבעטער, מיט דושמִין. אַחֲז אַים האָט ער קינעם נישט געהאלטן לענגער ווי אַיאָר, וויל ער האָט נישט געוואָלט סִיאָל אַים טִיעָר קָאָסֶן, פֿאָר עַלְתָּעָר הענט דאָרָף מעָן צָאָל מַעָּר.

דושמִין האָט ער אַבער נישט געהענט אוועקשיין, כאטשע דער בליכער ינְגָן, מיטן לאָגָעָן, מאָגָעָן פְּנִים, האָט לעצטנס נישט געוואָלט ווי געהעריך איינזיצן אויפֿן בענקעלען, און האָט נאָר דער געווינטעלעכער אַרבעט-צִיט זיך אַפְּגַעַזְגַּט פון אַיבָּעָר-שָׁעָת אַרבעט און אַפְּט אַיבָּעָר-געלאָזָט דעם שוטער אלִין.

פון צופיל אַרבעטן, אַיְזָן בי דעם שוטער געווארן געל דאס פְּנִים, אונטערן האָלָה, זענען אַים אַגְּנָלָפָן גַּרְאָבָע אַדְּרָלָעָר מיט שלעכט בלוט. אַבער דערפֿאָר האָט ער געשפֿאָרט אַ פָּעָנִי, צו אַ פָּעָנִי אַן צוֹנוֹיְפֿגְּעָלִיְיָגָט דאס געלט אין דער באָנק . . .

אונטער אַיְזָן דאָך, האָט מיט ביל סמיט געווינט נאָר אַ מענטש. דאס אַיְזָן געווען זיַּן וויב, מיט אַ גְּרִוִּיס פְּנִים אַן אַ גְּרָאָבָע נָאָת, באַדיעקט מיט אַ דִּיקָּן שְׂטוּבָּה, וואָס האָט אוֹיף אַיר גַּעַשְׁלָאָגָעָן פון די אלָעָר, אלָטָע זאָכָן מיט וועלכע זיין האָט געהאנדעלט. אַירע לִיפָּן זענען כסדר געווען

אָפַן, זִי האָט לֵיב געהאָט אָ סְך צוֹ רַעֲדָן, אָבעָר נִישְׁט צוֹ אַיר מאָן.
בִּידְעַ האָבָן זִי גַּעֲפִירֶט בָּאוֹנוֹנְדָּעָרָעָ לְעַבְּנָס, מִיטָּ צְוַיְּעַרְלִי בָּאנְקָ
בִּיכְלָעָר.

ווען דִּי צְוַיְּיָ בָּאנְקִיבְכְּלָעָר האָבָן דָּערְגְּרִיכְט אִין זִיעָר וּוּרְטָט
גַּעֲוִיסְטָן קָוָזְנְטִיטָטָן, האָבָן זִי אַין דִּי בִּצְוְגְּנָעָן פָּוָן אָונָן וּוּיְבָ גַּעַז
שָׁאָפָן אַ נִּיעָן קָוָאַלְטָטָן. זִי האָבָן פָּאַרְדִּינִיקָט דָּאס פָּאָרְ פָּאָלָק צוֹ אַיְן
גַּעַמְּיִינְזָאַמָּעָן גַּעַדְאָנָק:

קְוִיְּפָן אַ הוִי... .

דָּער שָׁוּסְטָעָר בַּיל סְמִיט אַיְן מִיט דָּער הַילְּפָן זִין וּוּיְבָ אָונָן דָּער
"מְאַרְטְּגִּידְוָשׁ סָאַטִּיטִי" *) גַּעַוְאָרָן אַ לעַנְדָּלָאָרָד **) אוּפִיךְ אַ פָּעָרְטָל
יאָרָהָןְדָּעָרָטָן.

דָּאס הַיְּזָל וּזְאָם עַר האָט גַּעֲקִיפָּט אַיְן גַּעַשְׁתָּאַמָּעָן אַיְן אַ קלִּיְּן,
שְׁוֹאָרְץ פָּאַרְוִיכְעָרָט גַּעַסְל אָונָן אַיְן גַּעַוְוָן פָּאַרְדִּינָן צוֹ אַרְעָמָעָ אָרָא
בְּעַטְעָר. פָּוָן אִיצְט אָן האָט דָּער שָׁוּסְטָעָר בַּי זִי גַּעַנוּמָעָן דָּאס דִּירָה
גַּעַלְטָן. דָּער פָּלָאָן צוֹ קְוִיְּפָן נָאָרָהָןְדָּעָרָט זִיךְרָן גַּעַנְגְּהָוִיְּבָן שְׁפִּינְגָּעָן מִיט
מעָר אַוְמְפָעָט . . .

אַיְן דָּעם שָׁוּסְטָעָרָס אָוִיגְעָן, וּזְאָס זִיְּנָעָן שְׁטָעַנְדִּיק גַּעַוְעָן דָּרְכִּי
גַּעַנוּמָעָן מִיט דָּער אַפְּגַּעַשְׁטָאַגְּנָעָר גְּרָאַעָקִיט פָּוָן דִּי וּוּנְטָן צְוִישָׁן וּוּלְכָבָע
עַר לְעַבְּטָן, האָט זִיךְרָן אַרְיִינְגְּעָכָפָט אַ נִּיעָרְ קָאָלִיךְ. זִי זִיְּנָעָן בַּי דָּער
אַרְבָּעָט אַפְּטָמָאָל גַּעַוְוָן אַגְּנָעַשְׁטָרְעָנְגָּט, וּיְיִ אַיְן זִין וּוּאָלָט גַּעַשְׁוִינְדָּעָלָט
אַ פָּאַרְגָּעָסְעָנָעָ סְוָמָעָ פָּוָן עַפְעָס אַחֲבָוָה, אָונָן נִשְׁתָּאַמָּאָל וּוּדְעָרָה האָט
פָּוָן דִּי אָוִיגְעָן אַרְוִיסְגָּעָקָוָט אַן אַוְיְגָעְלִיְּגָטָעָר גַּעַדְאָנָק, וּוּלְכָבָרָה האָט
דָּעם שָׁוּסְטָעָר צְוַגְּעָבָן אַיְטָוָאַצְּיָעָ צוֹ דָּער אַרְבָּעָט. דָּעַנְסָטָמָאָל האָט
עַר גָּוֹט גַּעַקְלָאָפָט מִיטָּן הַעֲמָעָרָל אָונָן גַּעַטְרָאָפָן אַיְן יַעַדְן פָּלָעָהָן אַרְיָין...
דָּער וּוּגָן צוֹ זִין רִיכְטוּס אַיְן אָבעָר גַּעַוְוָן צוֹ אַ לְאַגְּנָעָר.
אִים אַיְן גַּעַבְּלִיבָן גַּעַנוֹגְ צִיְּטָן נִשְׁתָּאַמָּאָל זִין צְוַרְפִּידָן. עַר האָט נִשְׁתָּאַמָּאָל
אַיְגָמָאָל גַּעַפְּלָט אַ פָּאַרְדָּרוֹס צוֹ זִיךְרָן אַלְיָין אָונָן צוֹ דָּעם צְוַיְּתָן מַעֲנָשָׁן

*) גַּעַוְולְשָׁאָפָט וּזְאָס בָּאַרְגָּנָס גַּעַלְד אַוְיָף הַיוֹזָעָר.

**) הַיוֹזָעָר בָּאַזְוִיצָעָר.

זין וויב. הלמائي האבן זי נישט קיון קינדרען און ספירת זיך נישט, זיך בי ליטן. און מען האט קינדרען ואקסן זי אויס גען דערנארך ארבעטען, פאַרדיגען ווילושעס *) און ברענגען אהיכט דאס געלד.

די מאמע קאָקט אָפּ דאס ביסל עסן און דער טאטע באַרייכערט זיך. "די קינדרען וואָלטן דאָך אִם געמוֹת צְלָלוֹן פָּאָר קעָסֶט אָון קוֹוָאָטֵירַ". אִים דעם שוטענער האט נישט ווען צו העלפלן ווערנו ריבַּד. אַחֲז דעם האט ער זיך נישט אויף וועמען צו פָּאָרְלָאָזָן ווען אִים קומָט אוּסָס צו געָעָן אַנְקָוקָן אַהֲיזָל, וְאָס דַּי אָגָעָנָטָן לִיְגָן אִים פָּאָר צו קוֹיפָּן אַ בָּאָרגָיַן **) אָון ווילַעַר האט זיך נישט אויף וועמען צו פָּאָרְלָאָזָן, מָוֹעֵר דער פָּאָרְלָאָזָן אויף דושמיין, אויף דעם פרעמאָן הונְט . . . מַקְעָן דאָך נישט אַיבָּעָרְלָאָזָן דַּי יִנְגָּלְעַד אַרְבָּעָטען אָן אַשְׁטִיקָל אַוְפְּזָעָר . . .

דוּשִׁים ווַיִּסְטָם, אָז זיַּן בָּאַלְעָבָס גּוֹיִתְגַּט זיך אַין אִים. דאס באָוּסְטַּן זיַּן אַיבָּעָר דער ווַיְכִתְקִיט זִינְעָר, האט אַין אִים גַּעַשְׁפָּן אַ מִין חַצְפָּה, וְאָס לְאָזֶת זיך שְׁטוּנְדִּיק אִים מִיטָּה כְּנָעָה אָון אָוְנְטָרְעַטְנִיקִיטַּן. זיַּן צוֹנְגָּה האט זיך מִיט אַמְּאָל, וְזַיְדָרְפִּילְטָן אַוְפְּגַּעַבְנָדָן אָון ער פְּלָעָג אַיצְטָן זַיְעָר אָפְּטָפְּרוּוֹן דעם שְׁטוּנְעָר גַּעַבָּן אָן עַזָּה, אַדְעָר אִים דָּרְצִילְלָן, וְאָס ער, דוּשִׁים טוֹט אַלְצָן נִישְׁט אויף אַין דער לעַצְמָעָר צִיטַט.

בַּיל סְמִיטָן האט אַבָּעָר נִישְׁט גַּעַרְן גַּעַהְעָרְטָן נִישְׁט זִינְעָר מַעֲשִׂיתָה, אָון נִישְׁט זִינְעָר עַצְוֹת. אָזַיְהָ אִם אַיְמָנָל שְׁטָאָרָק פָּאָרְדָּאָסָן ווען דוּשִׁים אַיְזָן גַּעַקְוּמָן אַנְגָּעָטָן אַיְזָן אַשְׁוֹאָרָץ הַעֲמָדָל אָון זיך באָרְיָטָן, אָז דאס הַעֲמָדָל האט ער אָוְמִיסְטָן באַקְוּמָן פָּוֹן דַּי פָּאַשְׁיָסְטָן אָון דָּרְצָצָן נַאֲך, גַּעַהְעָט מִיט זיך אַיְזָן פְּרִינְק אַין שְׁעָנָה.

דָּרְבִּיְהָ האט אַין דוּשִׁים אַוְגָּעָן גַּעַצְיָטְעָרָט אַ שְׁעַלְמִישׁ פִּיעַרְלָן. טְרִינְגָּעָן אַיְזָן בַּיְהָ אַיְם גַּעַוְעָן פָּאָרְבָּונָדָן מִיטָּה דַּעַר פָּאָרְשְׁטָעַלְוָנָג פָּוֹן פְּרִידִיד, לְסָטָן, אָון מַאֲכָתָן. דַּיְהָ פָּאָרְשְׁטָעַלְוָנָג האט ער גַּעַטְרָאָגָעָן מִיט זיך פָּוֹן קִינְדּוֹויִיךְ אָג, ווען ער האט זיך גַּעַוְאָלְגָּעָרָט אַיְזָן דַּיְהָ פָּאָרְדָּרָה היְזָעָר פָּוֹן דַּי שְׁעַנְקָן, וְזַיְדָרְפִּילְטָן אַיְזָן זיך אַיְנְגָּעָזָפָּט דַּיְהָ וְאָרְיָטָן, הַאֲרָבָּעָן, אַנְגָּעָרוּכְּעָרְטָעָן לְופְּטָן, וְאָס האט זיך פָּוֹן דָּאָרט אַרְוִיסְגַּעַטְרָאָגָן

*) שבירות.
**) מציאות.

אין די קָאלְטָע, נָאַסְעַ אָוֹן פֿאַגְּעָדִיקָע פֿאַרְגָּאַכְּטָן, וּוּעַן די טִיר פֿוֹן שְׁעַנְקָ פְּלָעָג זִיךְ עֲפָעָנָעָן.

“מען דָּאָרָף נִישְׁתְּהָאָבָן קְלִין שְׁוֹם פֿאַרְטִּיעָן, נָאָר מִיר די פֿאַשִׁיסְטָן דָּאָרְפָּן זַיְן”... האָט עֶר גַּעַשְׁרִיגָעָן, מִיט קִינְדְּעַרְשִׁיעָר עֲקָשָׁנוֹת אַין זַיְן טּוֹיבָן קוֹל, אָוֹן טֻמְפָּפָּרְאִיסְּן דָּאָס לְאַנְגָּעָן, גְּרִינְגְּלָעָכָע פְּנִים. עֶר האָט זִיךְ גַּעַפְּילָט זַעַר שְׁטָאָלָץ וּוּאָס אַוְיךְ אִים זַעַט מעַן יְעַדְן שְׁבַּת אָוֹנְטָן אַין גַּעַסְל וּוּסְׁזַעְמָלְעָן זִיךְ יְינְגָעָן חַבְּרָה, דִּינְסְטָן-מִיְּלָעָךְ, אָוֹן אַלְטָע וּוּבָעָר, וּוּאָס לוֹיפְּנָן פֿאַרְקוֹפָן מוֹיְלִיסָּן “בְּלָעָק שְׁעַרְטָן.”*)

דוֹזִים האָט גַּעַשְׁפִּיגָעָן די וּוּרְטָעָר, וּוּי האָרטָע פֿלְעַקְלָעָךְ, אָוֹן דָּעַם שְׁוֹסְטָעָר האָט עַס פֿאַרְדְּרָאָסָן, עֶר האָט גַּעַטְרָאָכָט : “אַוְיךְ זַיְן אָוֹן הַאֲרוּעוֹן בֵּין שְׁפָעָט אַין דָּעַם נָאָכָט אַרְיִין אָוֹן עֶר אָרְבָּעָט אָפְּ די פֿאָר שְׁעה אָוֹן האָט שְׁוֹן צִיְּטָן צַוְּלוֹפְּנָן אַיְן שְׁעַנְקָ אַרְיִין צַוְּדוֹ די פֿאַשִׁיסְטָן, די בְּלָעָק בְּלָעָדִי לְאָט**”) וּוּאָס שְׁלַעַפְּט זַיְן אַיְן שְׁעַנְקָ אַרְיִין, וּוּעַט זַיְן נָאָךְ אָלָע מָאָכָן פֿאָר לִידְיק גַּעַרְטָן...”

זַיְן פֿאַרְדְּרוֹס האָט עֶר אָבָעָר פֿאַרְשְׁוּגָעָן, פֿוֹנְקָט וּוּי עֶר האָט אַוְיךְ נִישְׁתְּ אַרְיוֹסְגּוּווּזָן קְיִין קְרוּמוּן צְוָהָה, וּוּעַן דּוּשָׁם האָט אִים דָּרָרָ צִיְּלָט, אָוּ בֵּי זַיְן אָוּסְלָרְרִיסְטָן מַעַן אָרְגְּוָטָעָרָד די קְלִינְגָעָן, אַלְטָע הַיּוּעָר אָוֹן מַעַן בּוּיְעָט אַוְיךְ זַיְעָר אָרְטָרְגּוּסָע “קָאוֹנְטִי קָאוֹנְסִיל בְּלִידְגָּס***”) פֿאָר אָרְבָּעָטָעָר אָוֹן אָרְעָמָעָ מַעְנְטָשָׁן.

אַיְן אָטָג גְּלִיךְ מִיט אָלָע טְעַג פֿוֹן דָּעָר וּוּאָר, האָט דָּעָר שְׁוֹסְטָעָר זַיְךְ גַּעַבְיִיגָעָן אַוְיךְ זַיְן נִידְרִיקָן בְּעַנְקָעָלָעָ, דָּאָס פֿאַרְטָוָךְ פֿאַרְוּוָאָרָפְּן אָרוֹם דָּי לְעַנְדָן אָוֹן נִישְׁתְּ גַּעַקְעַנְטָן אָרְבָּעָטָן. אַיְן מַח זַעַנְעָן אִים אָרוּמְגַעְפְּלִיְגָעָן צִפְּפָעָרָה, די פֿלְעַקְלָעָךְ האָבָן זַיְךְ גַּעַבְרָאָכָן אָוֹנְטָעָר דָּעַם הַעֲמָרָל אָוֹן נִישְׁתְּ גַּעַקְרָאָכָן אַיְן דָּעָר זַוְיל אַרְיִין. עֶר האָט גַּעַרְעָנְטָן : “די עַטְלָעָכָע הַיּוּעָר דָּאָרָף מַעַן קוֹיְפָן, דָּאָס גַּעַלְדָּז זַעַנְעָן זַיְךְ וּוּרְטָט, אָלָע שְׁטִין זַיְן אַיְן רִיְּיָ”, דָּעַם פֿרְאָפִיטָן. וּוּאָס זַיְן קְעַגְּעָן אַרְיִינְגְּרָעָנְגָעָן, האָט עֶר גַּעַהְאָט, וּוּי אַוְיךְ דָּעָר האָנט.

*) פֿאַשִׁיסְטִישׁוּן צְיוּטָנוֹגָן.

**) די שְׁוֹוָאַרְצָעָ מִיאָסָע בְּאַנְדָּעָ.

***) גַּעַמְיַונְדָּע הַיּוּעָר.

“דער אָגענט אַיז אַ הַיְמִישָׁר מַעֲנְשָׁה, עַר וּוּעַט אַים זַיכָּעַר נִישְׁתַּפְּאָרְפִּין.”.

דער שוסטער האט אַבעָר נִישְׁתַּפְּאָרְפִּין גַּעֲדָעָנְקָט צֵי דַי עַטְלָעָכָע הַיוֹלָעָר, וּזְאָס שְׂטִיעָן אַין אַיְזָן רַיִּי, צַיְלָן זַיְדָן פָּוּן אַיְינָס בֵּין דַּרְיָי, אַדְעָר בֵּין פֵּיר, אַזְּוֹן וּוּעָן עַר האט אַגְּנָעָשֶׂר עַגְּנָגֶט דָּעַם זְכוּרָן, אַיז אַים גַּאֲרָגָעָמָעָן אוּפִּין גַּעֲדָאָנָק, וּזְאָס דַּוְשָׁים האט אַים דַּעֲצִילְטָן אַזְּוֹן וּזְאָס עַר האט גַּעֲזָעָן אַין דַּעָר צִיְטָוָג: “די לִיבָּעָר פָּאוֹטִי” *) זַגְּטָן צֵוֹן וּזְאָס קַוְּמָעָן צֵוֹן דַּעָר מַאֲכָט, וּוּעַט זַיְדָן אַרְאָפָּוָרָפָן אַלְעָם סְלָאָם **), זַיְ וּוּעַט קַוְּמָעָן צֵוֹן דַּעָר שְׁטָاطָט וּוּעַט זַיְדָן גַּעֲמָעָן בּוּעָן שְׁעָנָן, גְּרוּסָן, אַזְּוֹן דַי פָּאוֹרָאָלָטוֹגָן פָּוּן דַּעָר שְׁטָاطָט וּוּעַט זַיְדָן גַּעֲמָעָן אַיצְטָן נִשְׁתַּפְּאָרְפִּין... דָּעַם דַּאְזָקָן גַּעֲדָאָנָק הַאֲטָט דַּעָר שָׁוֹסְטָעָר אַיצְטָן גַּעֲוָאָלָט דַּעֲרָקָלָעָרָן בֵּין סָופָן. בעַסְעָר וּוּעַט עַר זַיְדָן אַרְבִּעְרָכָאָפָן צָוָם אָגעַנט אַזְּוֹן מִיט אַים אַיבָּעָרְשָׁמוּסָן, — אַזְּוֹן עַר האט אַ שְׁטוּמָעָן בְּלִיק גַּעֲטָ�ן צָוָם דְּרוּסָן...).

דער שוסטער בַּיל סְמִיט אַיז אַין אַ פָּאָר אַוְיסְגָּעָדְרִיטָע שָׁוֹק מִיט פָּאָרְקוּרְמוּטָע שְׁפִיצָן, דְּרִיבְנָעָן אַזְּנָן גִּיךְ, וּוּי אַקְאָץ אַרְבָּעָר גַּעֲגָנָגָעָן פָּוּן אַיְזָן גַּאֲס אַין דַּעָר צְוִיְיטָעָר אַזְּנָן מִיט אַזְּנָן אַומְרָה אַין בְּלִיק גַּעֲוָכָט אַוְיסְצּוּמִידָן דַּאְס שְׁטָעְנְדִּיקָעָ פְּלִיאָצָן פָּוּן רַעֲדָעָר, וּזְאָס שְׁלָעָפָן אַיבָּעָר דַי שְׁטִינְיָינְעָר אַ זְּקָדְזָאָישָׁ גַּעֲיָעָג. מִיטָּן שְׁטָרָאָם זְעָנָן גַּעֲלָפָן מַעֲנָשָׁן פָּוּן פָּאָרְשִׁידְעָנָעָם אַוְיסְעָן, יַעֲדָעָר אַיְנָעָר הַאֲטָט גַּעֲטָרָאָגָן מִיט זַיְדָן אַבְּזָוְנוּדָעָרָן עַולְ. דַּעָר שָׁוֹסְטָעָר הַאֲטָט פְּלוֹצִים דַּעֲרָפְּלִיטָט, וּוּי זַיְנָעָג גַּעֲדָאָנָק, וּוּסָהָעָן הַאֲבָן זַיְדָן, וּוּסָהָעָן אַיְגָאנְצָן פָּאָרְטָוָן אַזְּוֹן זַיְדָן אַיז עַר אַזְּוֹי גַּעֲגָנָגָעָן, אַזְּוֹן פָּוּן רַגְעָ צֵוֹן רַגְעָ הַאֲבָן זַיְנָעָג. וּוּי אַגְּנוּוּוֹרָן דָּעַם גַּלְיִיכָּן הַאֲלָט...).

... אַפְּשָׁר וּוּעַט מַעַן טַאֲקָע אַיְנוֹוָרָפָן דַי אַלְטָע הַיְיָעָר, אַזְּוֹן דַי שְׁטָاطָט-פָּאָרְוָאָלָטוֹגָן וּוּעַט זַיְדָן גַּעֲמָעָן בּוּעָן שְׁעָנָן, גְּרוּסָע גַּעֲיָה בְּיִדְעָס? ... “אַ פָּאָרְצּוּיְפָּלָטָעָר אַוְיסְדָּרָק אַיז אַים אַרְוִיס אַוְיפִּין פְּנִים, דַי גְּרָאָעָקִיטָה אַין זַיְנָעָג אַזְּוֹי גַּעֲגָנָגָעָן, אַזְּוֹן פָּוּן רַגְעָ צֵוֹן רַגְעָ הַאֲבָן זַיְנָעָג...

*) אַרְכָּעָטָעָר פָּאָרְטָוָן.

**) דַי אַלְטָעָהָלָב חַרְבָּה הַיְיָעָר אַזְּנָדָאָן.

זיך מיט אַמָּאל, ווי אַפְגַּעַרְוקַט פֿוֹן אִם, זיינע שליפֿן האַבָּן אַנְגַּעהַהוּבוּן שטארק צו אַרְבעָתָן, אוֹן פְּלוֹצִים האַבָּן זיך פָּאָר זיינע פֵּס אַ צַּי גַּעֲטוֹן גַּאסָּן אוֹן גַּעַסְלָעָן, האַלבָּ קְרוּמָע זיינען זיַּי פָּאָרָלָאָפָּן אַין אַ זִּיטָּ, ווי צֻמָּ אַיבָּעַרְקָעָן זיך. «לְאַנְדָּאָן פָּאָלָט אַיְּ...» — אַט זַעַט עַר, ווי שְׁמַאלָּעָן חָוְרוּבָּתָן דָּוִיכָּעָרָן זיך אוֹן שלְיִידָּעָרָן גַּאנְצָע בְּעַרְגָּ מִיטָּ שְׁטוּבָּ, די הַיּוּזָּעָר וְעוֹרָן אַרְיסְגָּעָרִיסָּן פֿוֹן דָּעָר עַרְד אַון שְׂטִיקְעַרְוּיוֹיָה אַוּעַקְגַּעַפְּרִיט אַוְיכָּ גַּרְוִיסָּע לְאָרִיסָּ (*) וְוָסָּס פָּאָרְשָׁוּנוֹנְדָּן צְוִישָׁן גַּעַדְעַכְטָעָן מַעְנָגָעָס אַרְבעָתָר, מִיט בְּלִיזָּע אַרְעָם...»

אוֹנְטָעַרְוּוּעָגָם, אַנְגַּעַשְׁפָּאָרָט אַין אַ פְּרַעְמָדָעָר, קָאַלְטָעָר מוּעָר אַיִּז גַּעַשְׁטָאַגְּעָן דָּעָר שְׁוֹסְטָעָר בַּיל סְמִיטָן אוֹן גַּעַוְאָרָט אַפְּצָוְכָּאָפָּן דָּעָם אַטְעָם. דָּעָר גַּעַדְאָנָּק, אָז מַעַן גַּיִּט אַיבָּעַרְבָּוּעָן לְאַנְדָּאָן, האַט אַיִּם נַאֲךָ אַלְיָז גַּעַהְאָלָּטָן דָּעָם שְׂוִינְדָּל פָּאָר די אַוְיגָעָן, צְוּנוֹיְגָעָהָרְבָּעָטָן, ווי אַ מּוֹילָז וּוֹרָף מִיטָּ שְׁרָעָק אַונְטָעָרְן הַאָרָץ, דָּעָר אַטְעָם זָאָל אַיִּם נִישְׁתָּ אַוְיסְגָּיָן אַין מִיטָּן דָּעָר גַּאַסָּ. האַט עַר מִיטָּ אַלְעָ כְּחָות אַיִּז זיך גַּעַקְלָאַמְּעָרָט דָּעָם וּוְילָן אַונְטָעַצְזָגְרָאָבָּן די פְּרָאַלְעַטְאָרִישָׁע הַיְּמָעָן, — די פְּרָאָרָעָטָרִישָׁע צְוָקוֹנְפָּט וְוָסָּס די סָאַצְיָאַלְדָּעַמְּאַקְרָאָטָן האַבָּן ווי אַוְיכָּ זָאָמָד גַּעַבְּוִיטָן אוֹן נִישְׁתָּ גַּעַשְׁצִיטָן פֿוֹן די צְוַשְׁטָעַרְעַרְשָׁע הַעֲנָטָן.

אוֹיְףָ די פֵּס האַט אַיִּצְתָּ בְּלוּיָּ אַוְיפְּגַּעַהָאַלְטָן דָּעָר פָּאַרְדָּרוֹס אוֹיְףָ זַיְּן וּוֹיְבָ. עַר האַט זיך אַנְגַּעַכְאָפָּט אַין דָּעָר מַעְגְּלָכְקִיטָּ אַוְיכָּ יְעֻנוּם אַרְוִיְּמָצְזָוָוָאָרָפָּן די שְׁוֹלָהָ, אַ צְוִיְּוָן פָּאַרְאַנְטָוָאַרְטָלְעָן צוֹ מַאֲכָן פָּאָר זַיְּן צְעַשְׁטָעַרְטָן לְעַבְּנָסְ-פְּלָאָגָן, פָּאָר דָּעָם פָּאַרְלְוִירְעָנָעָם קָאָמָפָּ פָּאָר עַקְוִיסְטָעָנָץ, פָּאָר דָּעָם אַגְּנָרִינְגָּן פֿוֹן זַיְּן עַקְאַנְמָיְשָׁעָר זִיכְעַרְקִיטָּ, אוֹן עַר האַט מִיטָּ פָּאַרְבְּטָעַרְטִיקִיט גַּעַטְרָאָכָּט : «פָּאָרוֹאָס האַבָּן ווי נִישְׁתָּ קְיִינְדָּעָר, קְיִינְדָּעָר, בְּיִינְגָּעָ באַיִּים וְוָסָּס זָאָלָן וּוְעָרָן פָּאַשְׁיסְטָן אַוְויָז וּוְיִי דְּשָׁוִים, זַיְּן וּוְאַלְטָן גַּעַהְאָלָּפָּן אַ סּוֹפָּן צוֹ מַאֲכָן, צוֹ די אַלְעָ פָּאַרְטִּיְּעָן אוֹן צוֹ דָּעָר גַּעַמְיִינְדָּע פָּאַרְוּאַלְטָוָנָגָן, אַין מִיטָּ אַמָּאל הַאַט אַין אַיִּם אַוְיכָּ בְּרוּוֹזָט אַ נִּיעָרָכָה וּוְיִי עַר וּוְאַלְטָן דְּעַרְפִּילָט אַ שְׁטוֹרִיס פֿוֹן אַ פְּרִישָׁעָר, אַיְנָעַרְלָעַכְעָרָר קְרָאָפָּט. זיינע אוֹיגָן זַעַגְעָן פָּאָרָלָאָפָּן גַּעַוְאָרָן מִיטָּ אַ גַּעַלְן גַּעַדְאָנָּק :

«מַעַן גַּעַמְטָ דָאָך צוֹ אַוְיכָּ עַלְטָעָרָעָ מִיטְגָּלִידָעָר אַין דָּעָר פָּאַשְׁיסְטִישָׁעָר פָּאַרְטִּיְּ... (*)

לְאַסְטָן וּוְעַגְעָנָר.

ביל סמית האט גענומען אַרְוִיסּוֹוִיָּוּן וַיַּיְגַּע כְּהֹת אֵין דִּי קְרִיּוֹלֶעֶךְ פֿוֹן הַאַלְבָּ צַעֲדָרִיטָע יִינְגָּן, מַוְשְׁתְּרִירְטָע אֵין שְׂוֹאָרְצָן, וְאֵם הַאַלְטָן זִיךְּ אֵין אֵין לְעַרְנָעָן סְפִּיטְשִׁיסָּׁסּ *), אָנוֹ גְּרוֹיסָן זִיךְּ אַיְינְזּוֹנְגּוּמָעָן דִּי יִדְישָׁע גַּעֲגָנְטָן.

אויף אַ בָּאוֹנוֹנְדָּעָן שְׁטִיגְגָּעָר האט זִיךְּ זַיְן פְּרִישָׁע האַפְּעָרְדִּיקִיטִּיט צְעַשְׁפִּילְטָן, וּעַז עַד פְּלָעָג זִיךְּ בָּאַגְּעָגָעָן אֵין "רִידְוּשָׁעָט סְטוּרִיט, אֵין הַיְּידָ-פְּאָרָקְ-קָאָרְנָעָר, אַדְעָר אַרְוּם טְשֻׁעָרִינְגָּ-קְרָאָס רְויִד **), מִיטָּ דִּי מַאָדָּ נָע, פָּאָרְבִּיסָּעָן בְּלִיקָּן אֵין דִּי קְרוּם-פְּאָרְצּוֹיְגָעָן אָוִיגָּן פֿוֹן דִּי טְעַמְּפָעָ מִידָּן, וְאֵם דְּרִיעָן זִיךְּ אַרְוּם באַהֲנָגָעָן מִיטָּ פָּאָפְּרִעָנָע שְׁילְדָלָעָךְ פֿוֹן וּוּלְכָעָ סְשִׁרְיָעָן אַרְאָפָּ אַוְסְגָּעָמָה-שְׁטָעָ זִידְלָ-וּוּרְטָעָר צָו דִּי יִדְן . . .

דִּי גַּעֲמִינָעָן, פָּאַשִּׁיטִישָׁע לְאַזְוְגָעָן, זַעֲגָעָן בֵּיל סְמִיטָן גִּיךְ גַּעֲרָאָכוֹן אֵין קָאָפָּ אַרְדִּיָּן, אָנוֹ שְׁגָעָל הַאַבָּן דִּי חְשָׁבָנוֹת בֵּי אִים אַנְגָּעָהוּבִּין וּוּאָקָסָן אָנוֹ זַעֲגָעָן שְׁוּעָרָעָר גַּעֲוָאָרָן.

עַד האט בֵּי דַעַר פָּאַשִּׁיטִישָׁע פָּאָרְטִיִּי גַּעֲהָאָט אַ וּוַיְכִּתְקִוָּן "דַוְשָׁאָב" . . . אִים האט מַעַן צְוֹגְעַטִּילְטָעָ דַעַם כְּבוֹד צָו זַיְן דַעַר עַרְשְׁטָעָר בֵּי אַ פָּאַרְזָאָמְלוֹנָגָן, וְאֵס דִּי שְׁוֹוָאָצְּצָעָחָרָה מַאְכָט אֵין דִי וּוַיְנְקָלָעָן פֿוֹן דִּי גָּאָסָן. עַד דָּאָרָף זִיךְּ אַרְמוֹדְרִיעָן מִיטָּ אַנְגָּעָשְׁטָרָעָנָגָט בְּלִיקָּל אֵין דִי אָוִיגָּן אָנוֹ מַאְכָן אַפְּעָטִיט אַנְדָּעָע זַאלָן אַוְיךְ צְקוּמָעָן. אָנוֹ, אָז סְהָאָט זִיךְּ שְׁוִין אַנְגָּעָזָמָלָט אָן עַולְמָ צְוַהָּעָרָעָר דָּאָרָף עַד אַרְיִינוֹאָרָפָן אַוְיסְגָּעָלָעָרָנְט אַוְיךְ אַוְיסְגָּוֹוִיְנִיק.

דִי שְׁמָחָה אֵין אִים אַבָּעָר שְׁטָעַנְדִּיק פָּאַרְשְׁטָעָרָט גַּעֲוָאָרָן דַוְרָךְ דִי קָאָמוֹנִיסָּטָן, וּוּלְכָעָ הַאַבָּן אֵין דַעַר וּלְכָבָעָר צִיְּתָן אֵין דַעַר וּלְכָבָעָר גַּאָס אַפְּגָעָה-אַלְטָן זַיְעָרָעָ פָּאַרְזָאָמְלוֹנָגָעָן. עַד האט זִיךְּ אַנְגָּעָה בִּשְׁתָּ גַּעֲקָאנְט לִיְדָן וְאֵס אַרְוּם זִיךְּ זַאְמָלָט זִיךְּ אַ גְּרוּסְעָרָעָר עַולְמָ פֿוֹן צְוַהָּעָרָעָר, אָנוֹ עַד האט זִיךְּ גַּעֲפִילָט שְׁטָאָרָק גַּעֲטָרָאָפָן פֿוֹן דִי קָאָמוֹנִיסָּטִישָׁע לְאַזְוְגָעָן אָנוֹ בְּאַזְוְגָדָעָר פֿוֹן זַיְעָרָשְׁרִיעָן :

*) רְעִדּוּם.

**) בְּאַלְעַבְטָע צְעַנְטְּרָעָם אֵין לְאַנְדָּאָן.

— . . . רַעַץ . . . רַעַץ . . . וּיְמַאֲסֵט גַּעַט רֵיד אֶפְּ דִּי רַעַץ !!! *)
 איין זיינע אויגן, וואס פֿלְעָגָן לויט דער אלטער געוויניגheit אויפְּ
 מערכזאמ נאכפְּאַלְגָּן, אוון לַיעֲנָגָן אַלְעָ אַוְיפְּשָׁרִיפְּטָן, האָבָן אַלְץ אַפְּטָעָר
 געשוינְדָעָלָט דִּי פֿאַרְשִׁידָעָנָעָ לְאוֹנוֹגָעָן, וואס האָבָן, מִיט דֻּעַם צַארְן פֿוֹן
 אַונְטָעַרְדִּיקְטָעָ אוון מִיט דַּעַר מַאֲכָט פֿוֹן גַּעֲרַעְכְּתִיְקִיטָּ גַּעֲדַרְאָעָטָ פֿוֹן דִּי
 פֿלְאַמִּיקָּעָ פֿעַנְעָרָ, וואס דִּי פֿאַרְיִינְגְּטָעָ טְרִידְ-יְוִינְיאָנס, **) דִּי סְאַצְּיָאלִיסְ
 טִישָׁע יְוָגָעָנד אוון אַרְבָּעָטָעָר אַרְגָּאַנְיָאַצְּיָעָס, האָבָן פֿאָר זַיךְ גַּעֲמָרָגָן . . .
 אוונטער דַּעַר דְּוִיטָעָר פָּאגָן, מִיט דִּי אַרְבָּעָטָעָר, האָט עַר דְּעַרְעָן אוּירָ
 אַסְטָ פֿוֹן דִּי שְׂכָנִים, וּוְעַלְכָעָ מִהָּאָט אַין זַיִן גַּאֲס גַּעֲהָאַלְטָן פֿאָר חַשּׁוּבָעָ
 בִּירְגָּר ; אַין זיינע אוּירָעָן האָט גַּעֲלָוָגָעָן דַּעַר מַעֲכְטִיקָּרָר דַּוְךְ :
 — «יְוִינְיִיטָעָד פֿרָאנְטָ !!! פֿיַּיטָּ פֿעַשְׁיוֹם עַנְד קַעְפִּיטְאַלְיָוָם !!! ***
 *) וואס האָט זַיךְ גַּעֲמָרָגָן פֿוֹן דִּי גַּעֲדַעְכָּטָעָ וְיִעָּן.
 **) אוון בַּיל סְמִיטָה, האָט עַפְּעָס גַּיְשָׁת גַּעוּוֹסָט וְיִאוּזְיִי זַיִן שְׁנָאָה אוון מַוְרָא
 האָבָן פֿלוֹצִים אַנְגָּעָהִיבָּן פֿאַמְּעַלְעָד, אַבָּעָד מִיט אַדְרַעְסְּנְדִיקָּעָר עַקְשָׁנוֹת
 אַיְבָּעָרְגִּין אַין בּוֹשָׁה, אוון וְיִאוּזְיִי עַר האָט זַיךְ עַס מִיט אַמְּאָל דְּעַרְפִּילָט
 אַיְגָּאָנְצָן אַפְּהָעָנְטִיק אוון פֿאַרְלוֹרִין.
 *** ... אוון דַּעַר קַאֲלָנְגָּרָר פֿוֹן זַיִן אַלְטָן רַאַק האָט אַלְץ טִיפְּפָעָר אַין זַיךְ
 אַרְיִינְגְּצָוִיגָּן דֻּעַם נַאֲקָעָטָן קָאָפְּ . . .

*) שְׁמַשְׁרוּעַם, שְׁמַשְׁרוּעַם, מִיר מַזְוָן פְּטוּר וּוּרְעַן פֿוֹן דִּי שְׁמַשְׁרוּעַם.

**) פֿרָאַפְּעָם אַגְּנָלָעָ פֿאַרְיִינְגָּן.

***) פֿאַרְיִינְגְּטָעָר פֿרָאנְטָ, קַעְמָפְּטָ קַעְגָּן פֿאַשְׁיוֹם אוון קַאֲפִיטְאַלְיָוָם.

אִידָעָלַיְמָדִישׁוּ שְׁפָעָקָוֶלְאַצְיָע

דען אידעם פון מיסטער דושיקאָב שפיגל ווינט אין גאלדערס
גרין(*). אַ חוץ די גרייסע פליקסן, מיט די געלעטער ווילען, וואָס ער
פארקייפט אין זיין קראָם פון פוטערווארג אין וויטשעפל, צו די ריבֿע
יעדינעס פון דער געננט, האנדלט ער אויך מיט פראָפֿערטי,**)
אַלטֿעַ הייזער אָזָן פֿאָרְדִינְגַט בָּאוּבְּדַעְרַע ווּוּנוֹגְגַעַן צו אַרְבְּעַטְעַר אָזָן
אַרְעַמָּעַ מענטשָׂן

די געשעפָּטָן גִּיאָעַן גּוֹט ער אַיזָּ רֵיכָּ . . .

זִין שווער טראָגָט זִיךְ אַרְוּם מִיטְּ רָעָגָן שִׁירָם אָזָן מִיטְּ אַ גָּרָאָב
קָעְשָׁעְנָעַ-בִּיכְלָן אָזָן וּוּלְכָן ער שְׁרִיבְטָן אָזָן דָּאָס דִּירָה גַּעַלְתָּ, וּוּסָס ער
מְאַנְטָן צָעְנוֹנִיהָ. ער אַיזָּ אַ גַּעֲטְרִיְּעָרָ קָאַלְעַקְטָאָר,***) אָזָן הִיט גּוֹט אַפְּ
דָּעַם אַיְדָעָם בִּזְנוּס.

... אָזָן אַוּונָט קָוָמָט ער צָו אִים, עַצְטָזִיךְ אָזָן אַזְוּעָק אָזָן אַ וַיְיכַן שְׁטוֹלָן,
שְׁלַעַפְטָן אַרְוִיס פָּוָן דָּעַר קָעְשָׁעְנָעַ דָּאָס גְּרָאָבָע בִּיכְלָן, דָּעְרָלָאנְגָט עַס דָּעַם
אַיְדָעָם אָזָן זָאָגָט :

— «סְאִיזָּ נִישְׁתָּ גּוֹט מִיקְלָ!

דען אידעם צִיט אָזָן אַוּמְרוֹאַיקָן בְּלֵיךְ אָזָן די קָלִינְבָּעָ אַוְיגָן, וּוּסָס
גָּלָאנְצָן, וּוּפָאַלְשָׁע דִּימְעָנָטָן אָזָן הָעָרָט אַוְיס מִיטְּ גַּעַנוּעָר פֿינְקְטַלְעָכְ—
קִיטָּט וּוּפְלָן ווּוּנוֹגְגַעַן סְזָוּעָלָן אָזָן אַ פָּאָר טָעַג אַרְוּם בְּלֵיבָן שְׁטִיעָן
ליידָיק

*) אַ גַּעַנְגָּט אָזָן לְאַנְדָּאָן וּוּסְ'וּוּנְגָּעָן רֵיכָּע וִידָּן.

**) הייזער (אָזָן פֿיְגְּרָאַטְיְוָן זָיו).

***) גַּעַלְתָּ מְאַנְגָּעָר.

אידאליסטיישן שפערלאכץין

— «מ'דארף אַרְוִיסָוָאָרְפֵן דִי טַעֲנַעַנְטָס*» פון די הייזער נומער 26, 28 און 30, זיַּ האָבָן פֿאָרְלוֹרִין די דַזָּאָבָס**) אָנוּ וּוּלְן נִשְׁתַּקְעַנְן צָאַלְן . . . «מִיסְטָעָר שְׁפִיגָּל לְאֹזֶת אַרְאָפֵן דָעַם בְּלִיק צֹ דַעַר הַיִסְעָר טִי וּוּאָס עַר נֻעַמְט זִיךְ טְרִינְקָן.

אין שטוב אַיְזָן וּוּאָרָעָם. אַיְזָן אַלְעָן וּוּינְקָעַלְעָד אַיְזָן פֿוֹל דָאָס עַלְעָט טְרִישָׁע לִיכְטָן.

— «אַיְזָן וּוּלְקִינְגָּעָם נִשְׁתַּקְעַנְן, אָפִילּוּ נִשְׁתַּקְעַנְטָר דִּיקְלִיבָּן, כַּאֲטָשָׁע בֵּינוֹ אִיצְטָהָט עַר פֿינְקְטָלְעָס גַּעַצְאָלָט», בִּיְיָעַט זִיךְ מַיְיקָל אָנוּ קוּקָט אָוִיפָּן שְׁוּעָר מִיט אַצְטָעָר אַיְזָן דִי קְלִינְגָּעָן אַגְּגָעַשְׁטָרְעַנְגָּט אָוִיגָּן . . . וּוּ גַּעַוְיִנְטָלְעָד פֿאָרְפָּלְאָנְטָעָר וּזִיךְ מִיסְטָעָר דַזְשִׁיקָאָב שְׁפִיגָּל אַיְזָן זִין שְׁמוּס אָנוּ הוּבִּט פֿלְצָצִים אָנוּ רַעַדְן וּוּעַגְּן צִוְּנִים. עַר טְרָאָגָט שְׁוּזָן פֿוֹן לְאַגְּג אַיְזָן הַאֲרָצָן אַפְּאָרְבָּאָרְגָּעָן לְיַבְעָ צָום הַיִּלְיָגָן לְאַנְדָן. עַר פֿלְעָגָט סְסִידָר זָגָן דָעַם אִידְעָם :

— «אָךְ מַיְיקָל, וּוּ גּוֹט סְיוֹאָלָט גַּעַוְעָן וּוּעָן דּוּ קְוִיפָּסְט אַשְׁטִיקָט לְאַגְּד אַיְזָן פֿאָלְעִסְטְּנָא מָרְזָאָלְטָן וּזִיךְ דַזְאָרָט אָוִיסְגָּעְבָּוִיט אַחְוָיָן, פֿאָרָה פֿלְאָנְצָט אַגְּרָטָן, מִיט פֿירָוָתָן, אַיְזָן גַּעַלְעָבָט אַרְוָאִיךְ לְעַבְנָן . . . מִיסְטָעָר דַזְשִׁיקָאָב הַאֲלָט וּזִיךְ פֿאָר אָן אַיְזָן אַבְּרָעָמִינְסְטָט אַרְיִינְגִּיעָר אָנוּ דַעַר צִינְוִיסְטִישָׁעָר אַרְגָּאַזְמָאָצָעָ, אָנוּ הַאֲטָט שְׁתָאָרָק לְבִּבְּ אַיְזָן דַעַר זִיְּתָן בִּי דַעַר טְרִיר דָאָס אַגְּגָעַלְפָטָעָ קְלִינְגָּעָן גַּלְאָנְצִיק, מַעַשְׁׂן-שְׁילְדָל, מִיט דַעַר הַעֲבָרָעָאִישָׁר אַוְיְשָׁרִיפָט :

— «די צִוְּנִיסְטִישָׁע אַרְגָּאַזְמָאָצָע פֿוֹן גְּרוּס בִּרְיָטָאָנָיָע ! . . . ». יְעַדְעָר מָאָל וּוּאָס מִיסְטָעָר דַזְשִׁיקָאָב שְׁפִיגָּל מַאְכָט אַוִּיףְּ דִי שְׁוּעָרָעָ, פֿאָרְמָאָכָטָע טְרִיר, וּוּאָרָפָט עַר אַזְוָרְמָן, הַיִּמְישָׁן בְּלִיק אָוִיפָן שְׁילְדָל, דִי פֿינְגָּעָר גִּיבָּן וּזִיךְ בִּיְיָ אִים אַצְּיָ, וּוּ צֹ אַמּוֹזָה, עַר וּוּאָלָט גַּעַוְאָלָט אַנְרִירָן דָאָס שְׁילְדָל אָנוּ קִישְׁנָן דִי פֿינְגָּעָר . . . פְּאָמְעָלָעָד גִּיטָּע עַר אַוִּיףְּ דִי טְרָעָפָט פֿוֹן אַיְזָן שְׁטָאָק אָוִיפָן אַנְדָעָה, וּוִיצְלָט זִיךְ מִיטְּ דִי מִידָן, וּוּאָס וּוּיָוָן צִיעָרָעָ חָן גַּרְבְּעָלָעָד דָוָרָדְיָ טְרִירָן פֿוֹן דִי אַפְּיָסָעָס***) אָנוּ זָגָן אִים :

* קַאְמָאָרְנִיקָעָם.
** אַרְבָּעָט.
*** בִּיוֹרָא.

„שלום מיסטר שפיגל . . . ער מאכט אויף מיט דרכ' ארץ די טיר פון'ם גרויסן זאל אין וועלכו ער האט ויערד ליב אנטוועגן א געדעטען עולם פון ציוניסטיישע גדולים, וואס קומען זיך צעניף פראוץ א הוכחה נאך א פארשטיארבעגעם ציוניסטיישן פירער, אונ איז מאמענט פילט ער זיך מיט ליטין גלייך . . .

— „מיסטר שפיגל, ווען וועט איד איד באזען אויין באדן אין ארץ ישראל“? פרעגת מען אים חמיד די זעלבע פראגע.

— „יא — יא, מיר דארפּן זיך פראודקטייזן“, ענפערת ער, מיט א זיך פאר'חלומט שמיכעלע . . .

איינמאָל אין אונט און אים דער אידעם אנטקען געגאנגען און געזאגט :

— „שׂווער איך וויל קויפּן ערְד אַין הייליגְן לאָנד . . .“

מייקל איז דעמאָל גראָד אַהימְגָעָקָומָעָן פון „לייאנסעס-קָאָרְבָּנָרֶר“ (הויז*) וו ער איז מיט זיין וויבּ געזען און ענדושאייט** דִי טִי אָן דִי פָעֵיסְטְּרָעָס***) בִּי דַעֲרָ זִסְלָעָכָרְ מָזְוִיְּ, וואס האט געשפֿילט די התקהה. זִינְגַּע גַּעֲדָאָנְקָן גַּעֲבָוִירָן פָּוֹן דַעֲרָ קְנָהָ צָו די באָקָאנְטָן ווּעַלְכָּעָ האָבָּן גַּעַמְאָכָּט פָּאָרְמָעָגָן אַין פָּאָלָעָסְטִינָא, דִי גַעֲדָאָנְקָן וואס האָבָּן זיך שְׁוִין אַ שְׁטִיקָן צִיְּטָן גַעֲדָרִיתָן זִין מָה, זַעֲנָעָן מִיט אַמְּאָלָ רִיפָּּט גַעַז וואָרָן אַן אַיבְּעָרְגָּעָנְגָּעָן אַין אַ נִיְּגָעָלָ, אַין אַ הִיטִּין נַאֲצִיאָנָלִיטִישָׂן גַעֲפִילָ. זִין האָרֶץ אַין זיך גַעַזְאָרָן, ווי אַ פִּיגָּ אַין דַעֲרָ מִילָּד, ער האָט דערשְׁפִּירָט, אַן מַדְאָרָפּ פָּאָלָגָן דַעֲם שׂוּעָרָ . . .

אווי איז זיך דער אידעם געוואָרָן אַ צִיּוֹנִיסְטָן . . .

ער האָט זיך אַנְגָּעהָיָן מָעָר צָו אַינְטְּרָעָסְרָן מִיט די נִיעָס, וואס דַעֲרָ שׂוּעָר האָט גַעֲבָרָאָכָט פָוֹן דַעֲרָ צִיּוֹנִיסְטִישָׂעָר אַרְגָּאַנְיָזִיצִיעָ, אַון זיך גַעֲפְּרִיטָן ווּעָן, יַעֲנָעָר האָט דַעֲרָצִילָט, אַן אַגְּנָעָץ שִׁיפָּן מִיט יִדְן פָּאָרָן קִין פָּאָלָעָסְטִינָא, דַאָרָט אַין פָּרָאָסְפָּעָרִיטִי****), ערְד שְׁטִינְגָּט, דִי פָּרִיְּן וואָקסָן, ווי נַאֲך אַ דָּעָגָן . . .

*) אַ באָקָאנְטָן קָאָפְּהָיוֹז אַין לְאָנְדָּאָן.

**) הַנָּאָחָה/גַעַבָּאָט.

***) צָוָקָעָר גַעַבָּעָקָט.

****) וּוּוּוּ לְיִשְׂמָצָאָנָד.

אידאליסטיישן שפונקולוגאצ'ין

— «פֿאָר דִּינְעַ צֹוֵי הַוְּנְדָרֶט פּוֹנְט וְאָס דַּו הַאָסְט גַּגְעַבְן פֿאָר דַּעַם שְׁטִיק עַרְד אַין תְּלָאָבִיב, קַעֲנְסְטוֹ וְהַינְט אַפְּנַעַמְעַן צֹוֵי טִוְּזָנֶט פּוֹנְט — עַרְד שְׁטִיגְט, — הַעֲרָסְט, מִיקְּלָ!» הַאָט דַּעַר שְׁוֹעֵר צֹו אִם אַיְנָמָל גַּעַזְגַּט . . .

מייקְּלָ הַאָט גַּעַטְרִינְקָן טַי אָוָן דַּעְרוֹוִיל גַּעַשְׂוִיגָן.

— «אָפְּשָׁר וּוְאַלְסְטוֹ פְּאַרְקוּיפְּט דַּעַם בְּאָדָן? ? ?

מייקְּלָ הַאָט פְּאַרְצְיוֹגָן דַּעַם הַאָרְטָן שְׁטָעָרָן אָוָן גַּעַנְפְּרָט :

— «אַיְר זְעַנְט אַגְּאָר שְׁוֹעֵר, אַיך וּוְיל נִישְׁתְ פְּאַרְקוּיפְּן . . . פְּלוֹצִים הַאָט עַר דַּעְרְפִּילְט אַגְּיָעָם גַּעַדְאָנָק :

— «אַיְר וּוְיִסְט וְאָס שְׁוֹעֵר?», הַאָט עַר וּוְיִטְעַר גַּעַזְגַּט, «אַיך וּוּל דַּאָרְטָן בּוֹיעַן הַיְּוּרָר אָוָן פְּאַרְדִּינְגָן וּוּוּנוֹנוֹגָעָן, סַאיְז נִישְׁת קִין אָוְנְטְּעָרְשִׁיד פְּאַלְעָסְטִינָא, אַדְעָר וּוּיטְשָׁעָפָל, פְּאַרְקָעָרָט אַין פְּאַלְעָסְטִינָא אַיְז דָּס דְּרִיחָה גַּעַלְט טִיעַרְעָר . . .».

אַיְר וּוּטְ פְּאַרְן אַהֲן אָוָן דַּאָרְט זִין אַקְּלָעְקְטָאָר . . .

— «אַגְּיָעָר אַיְנָפָל מִיקְּלָ, הַאָט מִסְטָעָר דַּוְשִׁיקָּאָב גַּעַנְיָהָר . . . פְּעָרָט . . .

מייט פְּאַרְקְנִיטְשְׁטָע שְׁטָעָרָנס אָוָן אוּפְּגַעְהוּיְבָעָנָע קַעַפְ הַאָבָן זִין דִּי צֹוֵי צִוְּנִיסְטָן גַּעַנְמָעָן חַשְׁבּוֹנִין דִּי נִיעַ שְׁפַעְקְוָלָאַצְיָע . . .

— «סַאיְז אַגְּט גַּעַשְׁעָפְט», הַאָט גַּעַזְגַּט דַּעַר אִידְעָם, — «מִיר בּוֹיעַן אָנוֹעָר לְאָנְדָה, מִיר וּוּרְן פְּרָאַדְקְטִיוֹ», הַאָט גַּעַעַנְפְּרָט דַּעַר שְׁוֹעֵר . . .

א נינע א טאג^(*)

הונדרט פופציך יידן און ווייבער, האבן געזאלט אויפגערטעט ווועגן.
 בעק סטריט איז דערפּון געוואר, ווען זי איז מיט איר גאנזע
 שמאדרע איז א גאנצפרֿי אַרְוִיסְגָּזְקָומָעָן פָּוֹן דֵי קְלָעָנְדָּרָע אָזָן גְּרוּסְעָרָע,
 פָּאַרְשׁוֹאָרָצָטָע הַיּוֹעָר, וַיְצַלְעַכְעַטָּטָע קָאַלְיָע צִין אָזָן מְהֻאָט אַזָּן דֵי
 פָּעַנְסְּטָעָר, אַוְיףּ דֵי טִין אָזָן אוַיףּ שְׁטָעַלְעָם, וַיְשַׁטְעַנְדָּיק וַיְיַטְעַר אַמְּאָל
 צָעַלְיָגָט פָּאַרְשִׁידְעָנָע דְּרוּבָּן, טַוִּיטָע פִּישָׂ מִיט בְּלִיכָּע זְשָׁאָבְרָעָס, צָוָעָז
 לְעַגְעָרָט אַוְיסָטָם, גַּעֲטַרְקִינְטָע בִּיגָּל, אַרְבָּעָם, באָבָּעָם, זְיעַרְקִוָּיט, אַוגָּעָר
 קָעָס, קָנָאָבָּל, תְּפִילָּן, מְזוֹוָתָה, טְלִיתָה אָזָן צִיצָּת — צָו פָּאַרְקִוָּפָּן . . .

איַן דֵי וַיְינְקָלְעָן פָּוֹן דָּעָר גָּאָס הַאָט מַעַן זִיךְרַעַסְדָּעָט :

— . . . «דו ווועט אוַיך גַּעַן?», הַאָט אַיִד, מִיט אַבָּלָס גַּעַן
 שְׁפִיצָט פְּנִים אָזָן הוַיְכָע קָנָאָכִיגָּע אַקְסָלְעָן — גַּעֲפָרָעָט זִין שְׁכָן.

— . . . «אָגָּה . . .

— . . . «וואּו ווועט מַעַן זִיךְרַעַסְדָּעָט אַיִן אַלְדְּגִיִּיט^(**)», אַדְעָר דָּאָרֶת
 אוַיפָּן פְּלָאָץ?^(***)

— . . . «גַּלְיִיכָּעָר אַיִן אוַיפָּן פְּלָאָץ!»

— . . . «זִיגְגָּעָר ווַיְפָלָ?»

— . . . «נִישְׁתָּחָת שְׁפָעַטָּר, וַיְזִבְּנָן אַינְדָּרְפָּרִי . . .

— . . . «שָׁאוֹל אַיִן דָּאָרֶת גַּעֲוָאָרָן אַגְּנָנְצָעָר קָנָאָקָעָר, הַאָסָט אוַיך
 גַּעֲהָעָרָט דָּעָרָפָּן?»

— . . . «וַיְאַזְׁוִי אַיִן עַפְעָס שְׁאַוּעָלָע גַּאֲרָגְעָר אַונְזָעָר פָּאָרָה
 זְאָרְגָּעָר, וַאֲסִזְשָׁע עַד אַיִן שְׁוִין סְלַעַך^(****)», אוִיס שְׁנִידְעָרִי? אַיך הָאָב

^(*) עַגְלִישָׁע גַּעַלְתָּ אַיִן ווּוְרָטָ פָּוֹן אַ פָּוְנָט מִיט אַ שְׁוִילְנָגָב.

^(**) אַ בְּאַקְאַנְטָעָר פְּלָאָץ אַיִן ווּוְיַטְשָׁעָפָל.

^(***) אַן אַרְבָּעָט.

אַיִם טָקָע גְּעוֹזָן אוּבָן אֵין דָעֵר יְוִנִּיעַ *), שׂוֹיצַן בַּיָּמִים דָּמְינִיא
— דָו שְׁפִילְסֶט דָרֵך מִתְ שָׂאוֹלָעַן, וּוַיִּסְטַ אַיִם דָעֵר רֹוח וּוֹ
עָרָהָט עֲרָגָעָץ דָעָרְטָאָפֶט דָעַם יְוִנְגָעָמָאָן אַיִנִים גְּרִיבָעָם רָעָקָל
— "הַיִּשְׂטַ עַס, אָז דָעֵר מִיסְטָעָר אַיִנִים גְּרִיבָעָם רָעָקָל, הָאָט אַיִם
אַיְבָעָרְגָעָבָן דִי קָאָמָאנְדָע !"
— "מִידָאָרָף זָעָן צָו פּוֹיְלָן בַּיְ שָׂאוֹלָעַן, אָז מִיר זָאָלָן קָעָנָעָן אַהֲיָן
גָעָעָן אַ פָּאָר טָעָג, — וּוָאָס זָאָגָסְטוּ, הָא — אַ גִּינָע

בַּעַק סְטָרִיט אֵין גְּעוֹזָן אֵין סָאמָע בְּרָעַן.
שָׂאוֹל אָוֹן דָעֵר יְוִנְגָעָמָאָן אַיִנִים גְּרִיבָעָם רָעָקָל, זָעָנָעָן גַּעַשְׁתָּאָנוֹן
אֵין דָעֵר וּוֹיט. אַנְטְקָעָגָן זַיִ, הָאָט זִיךְ גַּעַשְׁוֹוָאָרְצָט אַ הַוִּיכָע בְּלִינְדָע,
פָּאָרְגָּוּנָעָן וּוֹאָנָט, אַיְבָעָר וּוֹעַלְכָעָר סְהָאָבָן זִיךְ אַוְמָהִימְלָעָךְ גַּעַפְאָכָעָט
צָעָפְלָקְטָעָ שְׁטִיקָעָר פְּלָאָקָאָט, אָוֹן אַוְנָטָעָר זַי, זָעָנָעָן גַּעַזְעָסָן צְוַויִּי אָלְטָעָ
צְעָנוֹיְגָעָדְרִיטָע יְדִינָעָם, וּוֹי אַפְגָעָשָׁלָגָעָנָעָ קוּיְמָעָבָעָס, פּוֹן וּיְעָרָעָ לִיְיָ-
דִּיקָע, אַפְעָנָעָ מִילָעָר, הָאָבָן זִיךְ שְׁטָעָנְדָיקְ גַּעַרְוִיכָעָרָט דִי וּוֹעַרְטָעָר :
— "בְּבִיגָל, בְּבִיגָל, דָרְרִי אַ פָּעָנוּ"

דָעֵר יְוִנְגָעָמָאָן, אַיִנִים גְּרִיבָעָם רָעָקָל, הָאָט בְּאַטְרָאָכָט בַּעַק סְטָרִיט,
מַעֲשָׂה מִבְין אָוֹן גַּעַקְוָמָעָן צָוּם בְּאַשְׁלָוִס, אָז דָאָס גַּעַסְל, וּוָאָס מִהָאָט אֵין
דָעֵר סְטוֹדִיא אַוְיְסָגָעָבָוִיט, פּוֹן פָאָפָר אָוֹן בְּרָעְטָלָעָר, אֵין גַּאֲרָנִישָׁט צָוּ
פָּאָרְגָּלִיְיכָן מִתְ דָעֵר וּוֹרְקָלָעְכָיִיט. וּוֹעַן מִזְאָלָן קָעָנָעָן בַּעַק סְטָרִיט אָפָ-
פָּאָטָאָגְרָאָפְרָן אָזַי וּוֹי סְשָׁטְיִיט אָוֹן גִּיטִּי, וּוֹאָלָט וּוֹעָרָט גְּעוֹזָן צָוּ צָאָלָן
יְעָדוֹן פְּרָיוֹן. בַּאֲלָד דָאָרוֹחַ הָאָט עַר זִיךְ גַּעַכָּפָט, אָז אַוִיב שְׁוִין אָפָ-
פָּאָטָאָגְרָאָפְרָן, אֵינוֹ דָאָס יְדִיְשָׁע גַּעַסְל גַּאֲזִישָׁט אָזַי, אַיִי—אַיִי—אַיִי
פָּאָרָאָן אֵין לְאַנְדָאָן נָאָך וּוֹאַזְעָנָרָעָ גַּעַגְעָנָט : תְּשִׁינָאָ טָאוֹן **), דָעֵר
אַיְטָאָלָעָנִישָׁעָר קוּוֹאָרָטָל, הָאָקָסָטָאָן ***), דִי דָאָקָס ****), יְעָדָעָ גַּעַגְעָנָד
בְּאוֹנוֹנָדָעָר אֵין וּוּעָרָט פָּאָרְפִילָמָט צָו וּוּרָוּ

* פָּאָרְיוֹן.

**) כִּינְזָוִישָׁע גַּעַגְעָנָר.

***) אַרְיִמָּע אַרְבָּעָשָׁעָר גַּעַגְעָנָר.

****) בַּיָּמִים הָאָפָן.

— . . . «נו, מיסטער שאול, האט איר שווין צעניפגעוות דעם גאנצן עולם?»

— . . . «ס'זענען דא מער ווי מ'דארף», האט שאול גענפערט.

— . . . «איך זאלט זען צורבעגען, וואס מער מיט צעקרומטע פנימער, וו גאו וואט איז מין?**) האט דער יונגעראמאן אינ'ס גריינעם רעלקל געמאכט א צופרידענע מינע אויפן חשבון פון זיין געלונגגענט אוייפטו צו ברענגן אמתע יידן אין דער געתטא-סצענען, וועלכע איז איז זויבליך אין דעם גרויסן פילם, וואס ווערט איצט געמאכט.

— . . . «הער ריעושיסער», האט ער געוזאגט — «איך וועל איך ברענגען אמתע טעטפאָע, אַפְגַּעַשְׁתָּאַגְּעַנְעַן יִדְּן, מֵיטְּהַאֲרַטְּעַ צְעַקְרֻוּמְטַעַן פְּנִימָעַר, שְׂטִיףְּעַ אַרְבָּאַטְּעַ נְעֹזָר, קְרוּמָעַ אַוְיגָן, מֵיטְּגַעְדְּעַכְּטַעַן אַגְּעַן וְאַקְסְּעַנְעַן בְּרַעְמָעַן, אֶזְזְיַיְוָעַטְּמַעַן נְיַשְׁטַעַן דְּאַרְפָּן קִין סְדַּרְמָאַסְקִידָּן אֶזְזְיַיְוָעַטְּמַעַן אַוְיגָן, נְאַזְזְעַטְּרַעַן, וְוַיְיַיְוָעַן אַוְיסְזָעַן, נְאַזְזְעַטְּרַעַן, וְוַיְיַיְיַיְוָעַן דְּיַיְדָן פָּוֹן אַמְּאַלְגָּן גַּעַטָּא». . . .
דער דִּיטְּשָׁעַר רַעַשְׁיָסָעַר, האט אַים דַּעֲרַפְּאָר גַּעַלְאָפְּט אַין דַּעַה פְּלִיצְּעַ אֶזְזְיַיְוָעַט : «גּוֹט, מְאַרְיִץ, גּוֹט». ער האט זיך גַּעַרְפִּיט אַז אַרְגְּוֹנְטַעְרְגַּעְשְׁלִינְגָּן דַּי אַרְאָנִיעַ, וְואָס אַיז גַּעַלְעָגָן אַונְטָעַר דַּעַם וְאַרְטַּח «מְאַרְיִץ». . . .

— . . . «בְּאַזְאָרגְּט אַיך צְוִיְּיָ ספר תּוֹרָהִס, מִיסְטָעַר שאול, וְוַיְיַיְלָה אַין פִּילָּם קּוֹמֶט פָּאָר אַ וְוַיְכִּתְקַע סְצַעַנָּע — «אַ בִּגְמַעַן**), דַּאֲרָפְּ קִישְׁנָה ספר תּוֹרָהִס». . . .

שָׁאָוָל אַיז גַּעַוְעַן שְׁטָאַרְקַּ צְוּפְרִידָן פָּוֹן דַּעַם «דוֹשָׁאָב». ער האט האַפְּעַרְדִּיק באַוְוִיגָן מֵיט דַּי וְוַיְעַס פָּוֹן זִינְעַ גָּלְאַנְצִיקָּע אַוְיגָן אַיז וְעַלְכַּע : סְחַאַט זיך גַּעַפְּוָרְמַט אַ אַפְּעַלְעִירְשָׁעַר אַוְיסְדָּרָוק, אֶזְזְיַיְוָעַט : . . .

— . . . «אַין וְוַיְיַטְּשַׁעְפֵּל זַעַנְעַן דַּא גַּעַנוֹג ספר תּוֹרָהִס». . . .

שָׁאָוָל האט זיך באַוְוִוָן אוּפְּפָן פְּלָאָץ וּוּ סְדַּרְיִיעַן זיך אַרְום דַּי מענטשָׁן, וְואָס זָכוּן אַרְבָּעַט.

*) דוֹ פְּאַרְשְׁטִוִּיסְט וְואָט אַיך מִין.

**) אַ גְּרוּסָעַר מענטשָׁן.

מ'האט דארט געוווסט, או שאול קען שוין לעצטנס מערכ נישט דינגען קיין ארבטער או, או ער ווועט איגגיכון שטייען צוישן, יונגע, וואס פאראדיינגען זיך.

ווען זיך האבן דערהערט פון דעם גליק, וואס דארכט איצט געבורוין ווערן פון א גומן פאראדיינט, האבן זיך אנגעהויבן קוקן אויף שאולען מיט א מין אומצטורוי ... ווער וויסט וו שאלול, ווועט פאסטראיגעווונ ... שאול האט זיך צוגענערט צו עטלעכע נידריקע און העברע יידן אין אפגעטראגענע מענטל, אין צעדרייטע קאשעקטן, פאראיקטע אונטער די אויפגעשטעלטע קעלבלער און היימיש, גוטברודעריש זיך עפעס אינן געראפט א סודה, אליאן אוועק און דער "יונגע".

שנעל, שנעל ארויך דעם בארג, פון פונסטערטער, אויסגעטרעטנען טרעפ איז ער געללאפן, און א פארשווויצער אריין איז דעם אנגען רווייכערטן זאל מיט שוארכעלע, נאעקטע ווענט און א פיבטן טונקעלן סופיט. אין די ווינקלען אויף לאנגע הילצערגע בענק, בי קלינגען, ברודיקע טישעלע, פאראוייכערט פון ציגאָרטען, אויסקעברענטע, מיט פלאען, ווי שוארכצע פאָקן, זענען געוווסט ארבטער מיט אינגעפאלענע גאמבעס, און לידיקע מיילען, אין ייִערע איגן ווינט די נויט, די פנימער זענען בליך, די באָקו אינגעפאלן, די בעזער קאָלט, הארט און פאָרשפיצט אין מה פיקיט דאס קול פון א קינד, דער קראָעץ פון א וויב ... מירעדע וועגן א "דושאָב" — «אט איז דא שאָול!» ...
עטלעכע פינסטערט בענטליך קעפ האבן זיך צענויפגעשטיפט אינן איגעום ...

— «יאָ מאָרגן גאנצפרי און פינקטליך און אלְדָגִיט!» ...

פון דאנען איז שאול אוועק זוכן ספר תורהס.

אין א קלין געווולבל מיט א שמאל טירל, האט ער טיף אריינֶן געשטופט דעם קאָפ, ברײַט איפגעמאָכט די איגן און אראָפגעלאָזט דעם בליך צוישן אַנגעווארפֿענע ספרים, ביכער, תפלין און טליתם.

— «מיסטער בערל איָ דא, איך וויל מיט אים רעדן! ...
פון א ווינקל האט זיך אַרְוִיסְגָּדְרִיקְט א געלען ייד, מיט דערשראָז קענען, וויסע אָוִיגְן, מיט א גראָבער בלאָער נאָה, וואס האט זיך גען קרוםט פון אונטערן נידריקן שטערן און זיך עלקשות/דיק פאָרהאָקט

גאנץ נאענט ביי דער אויבערשטער ליפ, ווי און אנגעציגונג בערטשטעלע, מיט פונסטערער, געדעטטע, שפיזיקע האר. דער ייד האט געפרעגט מיט אומצוטריין און פאראדאקט אין די וויסט איגן :

— «וועמען זוכט איר, און וואס ווילט איר ?»

— «לייסן^{*}», מיסטער בעREL, איך מוו האבן צוויי ספר תורה/^s, האט שאול געשטעמלט.

מיסטער בעRELס נאג, האט א ציטער געטאן. ער האט שאולין אנגעזוקט, ווי א משוגענעם, וואס דארף עפעס שאול ער שנידער ספֶר תורה/^s. ער וויסט אפלוי, און שאול איי אנאיפטער, און איז שויי עטלעכע מאל געווין אלין א גאוןער^{**}), אבער וואס דארף ער גאדַר פלוֹצִים ספר תורה/^s . . .

— «לייסן מיסטער בעREL», האבן זיך פון שאולס געדאנקן אנגען הויין דראפָן ווערטער, ווי ושאבעס פון א בללאט — «מארגן גאנצפרֵי גיינע א סך יידן און וויבער צום פילם, מײַעט ווי צאלן א גינע א טאג — ייַו נאָו וואָט איַי מַיַּן^{***}), ער האט געלפלאָט און געשוויזט ביַז אַים איז געלונגָן קָלָאָר צו מאָכָן פָּאָר מִיסְטָר בעREL, אָז דיַיַּד אָן וויבער פָּוּן בעק סטריט און אנדערע געלעלע, דראפָן אָין פִּילָם ווַיַּז אָצְעָנָג וועלכע איַז לוּיט ער היסטָאָרֵיע, וואָס אָשריבער האט באַשְׁרִיבָן אָן אָבוֹר, פָּאָרְגָּעָקוּמָן אָין ערְשָׁתָן פָּרָאַנְקְפָּרְטָעָר געלטאָ.

מיסטער בעREL האט א פִּינְטָל געטאן מיט א וויסן אָוִיג אָן דעם בליך אָראָפְּגָעָלָאָוט אוּיף אָ ברִיטָעָר, פָּאָרְמָאָכָטָר שָׁאָפָע, אָן נאָכְדָעָם, וואָס ער האט מיט שאולין אָפְּגָעָמָאָכָט דעם האָנדָל פָּאָר כָּךְ וְכָךְ, האט ער אַים געה הייסן קומען מאָרגָן גאנצָפְּרֵי, אָן אַים אָנְגָעָזָגָט : «נָאָר גַּעֲדָעָנָה שָׁאוּעָלָע ! — שָׁא — קִינְעָדָר זָאָל נִישְׁתָּוּ וַיַּזְבִּין בַּיַּיִוּמָעָן דָו האָסָט גַּעַנְמָעָן ספר תורה/^s .

שָׁאוּל איַז גַּעַוּעָן צָוְפִּרְדָּן, אָבער אָוּמְרוֹאִיך. פִּילְמָעָן האָבן זיך אַים אִיצְט גַּעַדְרִיך אָין קָאָפָ. נִישְׁתָּוּ אַיְינְמָאָל אָין ער אָפְּגָעָזָעָן אָין די

^{*} הערט.

^{**} בָּאַלְעָבָאָטָם.

^{***} דָו פָּאַרְשָׁתְיוֹסֶט וְוָאָס אַיך מַיַּן.

"פֿיקטשׁער פֿעלעסֶעס" *) אוון אין דער פֿינְסְטָעֵר גַּעהָאַלְטָן דָּריי שָׁעה
וְואָך, אֲנָגָעַשְׁטָרָעָנְגָט דִּי אֹוְיגָן אַנְטָקָעָנוּ דָּער בְּלָאַסְעָר שִׁيء, וְואָס בָּאָ
וְועָגָט זִיךְ מִיט אָ גַּעֲרוֹישָׁ פָּוּן קְלָאָגָעָן אוֹן קוֹלוֹת אָוָיף דָּער לִיּוֹונָט,
אָוָיף וּוּלְכָעָר סְצִ'יטָעָרָן דִּי שָׁאָטוֹנָס, וְואָס שְׂוִימָעָן אוֹיף מִיט בְּאַדְעַכְטִיקָּ
טָעָר דָּרוֹ אָוְן אָמָרוֹ, פְּלָאַנְטָעָרָן זִיךְ אָין דִּי אֲנָגָעַצְיוֹגָעָן בִּילְדוֹר, וּוּלְכָעָר
פְּאַרְשָׁכוֹן דָּעם אַנְבָּלִיק מִיט שְׁפִּיצְקָעָר אַיְפְּרָעָנָגוֹן אוֹן זִיסְלָעָכָר פְּרִידָה.
וְוי אָין חָלוֹם, הָאָבָּן זִיךְ אִים אִיצְטָ גַּעֲפָלָאַגְּטָעָרטָן דִּי מַעְשִׁיותָ פָּוּן פְּאַרְ-
בְּרָעָכָנָס, אִינְטְּרִיגָּעָס, לִיבָּס, שְׁפִּיאָנָה, שְׁלָאָכָּטָן אָוְן קִיסְרִים. אִים האָט
אָ רְלִיךְ גַּעַטָּאָן אָ שְׁטָאָרָעָקָר קְרָאָפָּט אָין דִּי העָנָט צָוּ גַּעַבָּן אָ שְׁטוֹסִים דָּעם
סוֹף טָאגָ אָין רְיִקָּן, וְוי עָרָ טָוָט דָּאס אַמְּאָל אָ גּוֹטָן פְּרִינְיָט, וּוּעָמָעָן עָרָ
וּוִילְ אַפְּשָׁטוֹפָן פָּוּן וּוּעָגָ

מיַטָּן באֲגַיְנָעָן הָאָבָּן זִיךְ דִּי יִידָּן אוֹן וּוּיְבָעָר פָּוּן דִּי אָוְנְטָעָרְגָּעָסְלָעָר
געַשְׁלָעָפָט צָוּ דָּער אָוְנְטָעָרְגָּעָסְלָעָר בָּאָן אַלְדְּגִּיטָּ.
צְוִוִּישָׁן דִּי לִיְדִיקָּעָ גָּאָסָן אוֹן גְּרָאָעָ מִוּעָרָן, וְואָס קוּקָן שְׁטָעַנְדִּיקָּ
אָרוֹסִים אַיְפָּנְ אִינְטָאַנְיָקָן תּוֹמָלָ, וּוּלְכָעָר חֹזֶרֶת זִיךְ שְׁוּעוֹרָעָ טְרִיטָט פָּוּן שְׁטָאַטְיִישָׁ אָרָ-
גְּרוֹסְעָר שְׁטָאָטָ, הָאָבָּן זִיךְ גַּעַהְעָרָטָן דִּי שְׁוּעוֹרָעָ טְרִיטָט פָּוּן שְׁטָאַטְיִישָׁ אָרָ-
בְּעָטָעָר, וְואָס זַעַנְעָן באַשְׁעַפְטִיקָט בִּיְיָ דִּי באֲגָעָן, בְּרִיקָן, קָאנָאָלָן אוֹן בִּיְיָ
דִּי וּזְעָנָן אָין דִּי גָּאָסָן. זִיךְ הָאָבָּן גַּעַשְׁפָּאָנָט, וּוּרְרָ מִיטָּ מְכַשְּׁרִים אָוָיף
דִּי אַקְסָלָעָן, אוֹן וּוּרְרָ מִיטָּ בְּלִיוֹזָן, לְאַגְּשָׁעָ, אַוְיסְגַּעַזְיוֹגָעָן הָעָנָט. פָּוּן דָּא
אוֹן דָּאָרָט זַעַנְעָן אַנְגָּעָלָפָן דִּי שְׁוּעוֹרָעָ וּוּגָעָנָרָ, וְואָס שְׁלָעָפָן דָּאס
פְּלִישָׁ צָוּ דִּי יַאֲטָקָעָ. אַפְּרוֹאָרָפָן מִיטָּ אַוְיסְגַּעַזְיוֹנָדָעָן בְּהָמוֹת אוֹן נַקְעָטָעָ
קָעָלָבָעָר, מִיטָּ אַיְפָּגָעָשְׁנִיטָעָנָ, לִיְדִיקָעָ, פְּאַרְבָּלָטִיקָטָעָ קָעָפָ, אָין
לְאַגְּעָ צִינְגָן, וְואָס הָאָבָּן זִיךְ נַאֲכָלָעָפָעָט.

די יִידָּן הָאָבָּן זִיךְ גַּעַדְרִיטִיט אָין דָּער קָעָלָט, מִיט אָמָרוֹ אָין דִּי אֹוְיגָן,
זַיְעָרָ אַוְיסְגַּעַזְמָאַטָּעָרָטָ, צַעְקוּרָמָטָ פְּנִימָעָרָ, הָאָבָּן אָין דָּער פֿינְסְטָעֵר
לוֹפָט אַוְיסְגַּעַזְעָן פְּאַרְבָּלָאָטָ, זַעַנְעָן אָבָּעָר גַּעַוּוֹן לְעַבְדִּיקָעָר אָין סְחָאָטָ
פָּוּן זִיךְ נִישְׁתָּ גַּעַשְׁלָאָגָעָן מִיטָּ, יַעַנְעָר טְוִיטָלָעָכָר גְּרִינְ-גַּעַלְקִיטִיטָ, מִיטָּ
וּוּלְכָעָר סְאַטְעָמָט גַּעַוְיִינְטָלָעָדָ פָּוּן זִיךְ, זִיךְ זַעַנְעָן גַּעַוּוֹן אָוְמָרָאִיקָ,
וְואָס שְׁאָוָלָ, הָאָט זִיךְ פְּאַרְשָׁפְעַטִיקָטָ.

*) קִינָא טְעַמְטָעָרטָ.

— «וּי אהיין ווועט מען פארן? — וואס ווועט מען דארט טאן? ווועט מען טאקו קריינ באצאלט א גינע א טאג? ...»
דער ייד מיט די הוייעט, קנאכיקע אקסלע, וועלכער האט נישט איפגעהערט צו טראכטן ווי איזוי ער זאל זיך שאולין אונטערחנפ'געו, האט א געשריי געטאן: — «אט קומט ער», און אי אם אנטקעגן גען לאפן.

שאול האט געשפאנט מיט אונטערגעילטע טרייט און געדזויגט אונטער דיאויסגעציזיגען, לאנגע הענט די צוויי ספר תורהס אינגען וויקלט אין גראע טיכער. דאס יידל, האט זיך אונטערגעיקט און אים גידינגער געמאכט אונטער אין ארים.

— «סאטאנש א דערטדי דאג» (*), האט שאול געשריין און דערציילט, או זיין באלאבאס, דער יהה, וועלכער האט און אונגעשטאטפע קראם, מיט וואלענע פאדים, האט איים פארשטעלט דעם ווועג און אים געשראקן אדריסצעווארטן אויף צוויי שפענדער, אויב ער ווועט איים נישט תיכף באצאלן דאס דירה געלט ...

בימים גרויסן טויער פון דער פילם-סטודיו איז געתטאנווען דער יונגערמאן אינס גרינעם רעלקל און האט אַרְוִיסְגָּעָקָט אויף דעם עולם. צווערשט האט ער אַיְנְגָּעָנוּמָּעָן די צוויי ספר תורהס און זיין דערלאנגט צו אַהֲרֹן בֶּן־בָּנָיָה אֵין אַטְּפָּנָן, שטייפן צעלינדרער. די יידן האט ער דערלאנגט וויטע צעטלאען און זיין אַיְנְגָּעָלוּת אֵין פִּנְסְטָעָרָע, שמאלען, לאנגע קארידאָרן. אויף זיי אַיְנְגָּעָלָע, מידע פְּנִימָּעָר, האט זיך באוויזן אַטְּפָּנָן באָוּוֹנְדָּעָרָוּגָּה. זיי האבן זיך גאר עפָּס אַנְדָּעָרָש פָּאָרְגָּעָשְׁטָעָלָט.

— «וְהַאֲט דַו יְוִי סְעִי שָׂאוֹלִי» (**), האט זיך צורען דאס יידל, וואס האט זיך אַרְוּם איים געדרייט, — «דָא זַהֲתָעַס דַאְךְ עַפְעָס אַוִיס, ווי אֵין אַקְזָאָרָע, ווּוּמִמוּשְׁתְּרִיטָטְסָלְאָטָן» ...

שאול איז אַיְנְמִיטְנְדִּרְגָּעָן פָּאָרְשָׁוּוֹנְדָּן מִיטָן יונגנְמָאָן אֵין גְּרִינְעָם רעקל.

(*) אַזְעַט שְׁמוֹצִיקָעָר הַוְנָת.

(**) וואס זַגְסָטָוּ דֻּעְצָו, שָׂאוֹל.

— «אייך ווועט מען דא מאבן פאר א רבּי, נעמט אייך דאס גיט אין
קאָפּ אַרְיִין, דערפֿאָר ווועט אַיר קְרִיגָן באָצָאַלְט אַכְטָמָל אַזְוִיפִּיל . . .
געַדְעַנְקָט, אֹז אַיר זעַנְטָט דער רְבִי פּוֹנְגָם פְּרָאנְקְפּוֹרְטָעָר גַּעֲטָאָ.»

שאַוּלִין האָבוֹן אַנגַעַהְיוֹבָן צִיטְעָרוֹן דֵּי פִּסּ, ער אַיז גַּעַוְאָרְן רְוִיט.

— «שְׁרַעַקְתִּי אַיךְ נִישְׁתַּת», האָט אַים גַּעַזְגָּט דַּעַר יְנוּגְעַרְמָאָן אַין
גרִינְעָם רְעָקָל, אָנוּ דֻּעְרְבִּי וּוּוּלְיְ�וּגְעִירִישׁ גַּעַזְגָּוִים מִיטָּן אַוְיָגָן, — «קְוָמְתָאָ»,
עד האָט שְׁאוּלִין אַשְׁלַעַפְּגָעָן פֶּאָר אָנוּ אַרְבָּל אָנוּ אַים אַרְיִינְגְּעַפְּרִיט
אַין אַצְימָעָר מִיט אַסְךְ שְׁפִיגְלָעָן.

אין אַ גְּרוּיסָן הוֹיַה, האָט מעַן זַד גַּעַרְלִיט צַו פִּילְמָעַן דֵּי מַאֲסָן־
סְצַעְנָעַ. מֵהָאָט מַושְׁתְּרִירְט דֵּי עַלְקְטְּרִישׁ לְאַמְּפָן, וּוָסּ דַּאֲרְפָּן אַוִּיסּ—
גִּיסּן אַזְוִיפִּיל לְיכְטָה, אֹז דֵּי זַוְּן אַלְיָין זַאל זַיךְ נִישְׁתַּת דַּעַרְקָעָנוּן. בֵּי אַ
שְׁמַאְל גַּעַסְל גַּעַמְאָכָט פָּוֹן פָּאַפִּיר אָנוּ בְּרַעְטְּלָעָד, זַעְנָעַן גַּעַשְׁטָאָגָעַן צַוְּיָיָ
גְּרוּיסָעַ וּוּוִיסָעַ פְּעָרָד אַין דַּרְאָבָעָ, לְעַדְרָנָעַ גַּעַשְׁרִירָן, גַּעַשְׁפָּאָנָט אַין אַ
שְׁוּעוּרָה, אַלְטְּפְּרָעָנְקִישָׁן, בְּאַגְּלָדְעָטָן קוּיטִישׁ, מִיטָּן הְוִיכָע גַּעַפְּאַרְבְּטָעָ רְעָ-
דָּעָר. אַין דָּעָם וּאַגָּן, האָט זַיךְ בְּאַדְאָרְפָּט אַרְיִינְזָעָן דַּעַר חְשּׁוּבָר יְיָ,
— אַיִד, וּוּלְכָעָר אַיְזָה לְוִית דַּעַר בְּאַשְׁרִיבָוֹנָג אַין דַּעַר הִיסְטָאָרָעָ אַמְּאָל
גַּעַוְעָן אַן אַרְיִינְגִּיעָר אַין דֵּי קְעַנְגְּלָעָכָע הַוּפָן. ער אַיְזָה גַּעַוְעָן זַעַר
דִּיְיךְ, האָט גַּעַשְׁפִּילְט אַגְּרוּיסָעַ רְאַלְעָי, פְּאַרְנוּמוּן אַהֲוִיכָן אַמְּטָה, אָנוּ האָט
דָּעָם קְיסָר צַוְּעַשְׁטָעָלְט שְׁיִינְיָן וּוּבְּיָעָר.

דָּעָם דָּזָאַיְקוּן יִידָּן פְּוֹנְקְטְּלָעָד פְּאַרְצְוּשְׁטָעָלְן האָט מעַן אַרְאַפְּגַּעַבְּרָאָכְט
אַ בָּאַרְיִמְטָן אַקְטִיאָר, אַ גְּרוּיסָן אָנוּ אַ הְוִיכָן. ער האָט זַיךְ אַין הוֹיַה
אַרְוָמְגַעְדְּרִיָּט אַוִּיסְגַּעַשְׁלִיעְרָט אַין זַעַר רְיִיכָעָ קְלִיְידָעָר, דָאָס פּוֹנִים האָט
בֵּי אַים אַוִּיסְגַּעַזְעָן אַבְּסָל אַוִּיסְגַּעַלְאָסָן, אַוְנְטָעָר דֵּי אַוְיָגָן פָּעָסָט אַוְנְטָעָר
גַּעַשְׁוּוֹאָרָצָט.

זַיְינָע פְּעָטָע, אַגְּנוּשְׁמִירְטָע בָּאָקוֹן, האָבוֹן פְּוֹנְדְּעָרוּוֹיִיטָנָס רְאַוְלָעָד גַּעַ-
גְּלָאַנְצָט, אַין לִינְקָן אַוְיָג האָט ער גַּעַטְרָאָגָן אַיְנְגַּעַקְוּוֹעַטְשָׁט אַ קלִין קִיִּיָּ.
לְעַכְדִּיק גַּלְעָזָל, ער האָט פָּוֹן זַיךְ גַּעַבְלָאָזָה, אָנוּ גַּעַמְאָכָט דָעָם אַנְשְׁטָעָל.
דַּעַר יְנוּגְעַרְמָאָן אַין גְּרִינְעָם רְעָקָל, האָט אַוְנְטָעָרְטָעָנִיק זַיךְ גַּעַדְרִיָּט
אַרְוָם אַים אָנוּ אַים שְׁטִיל אַיְנְגַּעַרְאָמָט, וּוּ ער דַּאֲרָף אַ קְיָשׁ טָאָן דַּעַר
תּוֹרָה, וּוּלְכָעָר שְׁאוּל דַּעַר רְבִי וּוּוּט אַים אַוְנְטָעָרְטָרָאָן.

די יידן אין די טינקעלע קאַרְדִּיאָרָן, האָבָן אוּפֶן אָרט פֿון די ווַיִּיטַּע צַעֲטָלָעַן אֵין די הענט אִיצְט גַּהְאַלְטוֹן, פַּאַרְדִּירִיטָע, קְלִינְיָנָע קְלִימִיקְלָעַר מִיט אַלְטוֹן לְאַכְעַס. זַיְהָאָבָן אַרְיֻפְגַּעַשְׁלָעַפְט אַוְיתָ זַיְהָ בְּרוּינָע אַוְבָּעָרָה העמְדָלָעַן אָזָן לְאַנְגָּעַן גְּרִינָע בְּאַלְאָטָן מִיט אַגְּלָלָע לְאַטְעַ פֿון פָּאַרְנָט. אַטְיַל האָט מַעַן צַוְּגַעַט שַׁעַפְעַט הָאָרטָע, צַעֲדָרִיטָע בְּעַדְלָעַ, אָזָן מִיהָאָט זַיְהָאָגָעַטָּן אוּפִיךְ די קַעַפְט צַעַשְׂוִיבָּרָעַטְעָ פְּאַרְזָקָן.

די ווַיִּיבְעַר האָט מַעַן אַוְיסְגַּעַשְׁלִיעַרְט אֵין בְּרִיטָע, לְאַנְגָּעַן קְלִיְּדָעַר, מִיהָאָט זַיְהָ אַוְיסְגַּעַשְׁטָאָפְט פְּעַסְטָע בְּיִיכְעַר אָזָן פּוֹלָע הַוִּיכְעַז בּוּזִיםָס. אוּפִיךְ די קַעַפְט האָט מַעַן זַיְהָ אַרְיֻפְגַּעַלְגִּיגְט גְּרוּיסְעָ פְּאַרְדִּירִיטָע שִׁיטְעַלְעַן, די הָאָר אַבְּיסְל צַעַשְׂוִיבָּרָעַט.

אַלְעַ זַעַגְעַן אַרְוִיסָן אֵין הוּא. דָּעַר גְּרוּסְעָר אַקְטִיאָר אֵין שְׁוִין גַּעַז וּוֹעֵן מִיד פֿוֹנִים אַנְגַּעַשְׁטָרָעַגְּטָן אַרְמְדָרִיעָן זַיְהָ. עַר אֵין גַּעַזְעַסְעַן נַעַבְעַ רְעוּשִׁיסְעָר, אַ קלִיָּן בְּלָאָנדָן מַעַנְשָׁתָל, מִיט כִּיכְטָרָע אַיְגָלָעַד, וּוּלְכָעַר האָט זַיְהָ צַוְּגַעַקְוַט צּוּם מַוְשְׁטָרִידָן די לִיכְטָעָר.

שָׁאוֹל אֵין גַּעַשְׁטָאָגָן אַוִּיךְ אַ בְּאַשְׁטִימָט אָרט אָזָן האָט זַיְהָ נַישַׁט גַּעַטְאָרָט רִידָן. עַר האָט אַוְיסְגַּעַזְעַן גַּאֲרַלְיִיטִישָׁן אֵין אַגְּלָנְצִיקָן כְּבָלָאָט אוּפֶן קָאָפְט אַ הוִיכְן סְפָּאָדָעָק, אַ בְּרִיטָע בְּאָרְד אָזָן גַּעַדְעַטְעַ פְּעוֹת בֵּין אֵין גַּאֲרָטָל.

— «גַּעַדְעַנְקָט מִיסְטָעָר שָׁאוֹול, אָזָ אַיר זַעַנְט אַ רְבִּי», האָט אִים נַאֲכָמָאל אַנְגַּזְעַגְּט דָּעַר יְוָגְעַרְמָאָן אֵין גְּרִינָעָם רַעְקָל. — «פְּאַרְגָּעָסְט נִישַׁט צַוְּ פְּאַרְגְּלָאָצָן זַיְהָוִגָּן אֵין אַרְאָפְצָוָלָאָן אַ פְּרוּמָעָן בְּלִיךְ — אַיר זַעַט, דָּאָרט צַוְּ יְעַנְעַם פְּעַנְצָטָעָר דָּאָרָפְט אַיר אַרְיִיפְקוּן».

פֿוֹנִים קְלִיְּנָעָם פְּעַנְצָטָעָרָל, האָבָן אַוְיסְגַּעַשְׁיָינָט צַוְּיִי גְּרוּיסְעָפָן, שְׁוֹאָרָצָע אַוִּיגָן פֿון אַ יְנָגָ מִידָל, וּוּלְכָעַ מִהָּאָט פְּאַרְשָׁטָעָלָט פָּאָר אָזָן אַלְטָעָר מוֹטָעָר. זַיְהָ אַיְזָעָן אַנְגַּעַטָּן אֵין גְּרוּיסָע, שְׁוֹאָרָצָע, וַיְדַעַנְעַ קְלִיְּדָעָר, אֵין אַ גַּרְאָעָר פְּאַרְקָעָ מִיט אַ טְשִׁיפְיָק אַוְיפָּן שְׁפִּיזָאָק אָזָן האָט זַיְהָר גַּעַשְׁוֹוִיצְטָן.

אֵין דַעַם אַוְיסְגַּעַבְוִיְעָן גַּעַטָּא, האָט מַעַן אַוְועַקְגַּעַשְׁטָעָלָט די יַיְדָן זַיְהָ צַעְטִילָט אֵין צַוְּיִי מַחְנוֹת. דָעַר יְוָגְעַרְמָאָן אֵין גְּרִינָעָם רַעְקָל, האָט צַוְּ זַיְהָגָעָגָט :

— «אַיר זַאָלָט וּוִיסְנָן, אָזָן די סְצַעַנָּע, וּוּאָס מְגִיָּט אִיצְט פְּילָמָעָן

שטעטלט מיט זיך פאר דאס ערשות פראנקופרטער געטא, געדענקט — האט ער צו זי געשרגן אויף יידיש, דער גרייסער קינסטעלער, וואס איז ארייניגעקראכן אין קויטש שטעטלט פאר דעם רייכן און חשבון ייך רב יוסף, וועלכער האט מציל געוווען איז פון א בלוט בלבל, רב יוסף קומט אין געטא באזוכן זיין אלטער מאמען, ווי נאר איר וועט זען אן פארן דעם וואגן מיט די וויסע פערד זאלט איר זיך אלע נאך אים אללאו טאן און שריעען, — לאנג לעבן זאל דער גוטער, גרייסער, ריבער ייך רב יוסף, — לאנג לעבן זאל ער ... לאנג לעבן זאל ער ...".

די יידן מיט זיערער טעמאפער פאנימער האבן פארשליליערטער היה אויסגעזען, ווי ווילדע אַרטסנטאנטן. זי האבן זיך געקראצט אונטער די צגעהטשעפעטער בערד, ס'האט זיך דארט שרעקליך געיבסן, די פאַרָּוֹקָה, האבן זיך אויף זיירע נאָסָע, פֿאַרְשׂוֹיזִצְּטָעָה קעפּ נישט געוואָלָט האַלָּט און האבן זיך אונטער די קלײַנָּע מִיצְלָעָד פֿאַרְיקָט אַין אַזְּמָט.

—"שרײַט, וואס איך האב איז געהוינט".

פארשטייקטער, הייזערקע און הויבער קויטישעדייק קולות, האבן זיך צעטראָגן אַבעערן הויף . . . אַינְמָאָל, נאָכָמָאָל, אַדרְיטָמָאָל אַון אַ צענְטָמָאָל . . .

— "רעדי". *

אַ כוּאַלְעַ עַלְקָטְרִישׁ לִיכְתֵּן האט זיך אַרְאַפְּגָעָנָסָן. די פֿאַרְד האבן גערירט פֿוּנִים אַרט. די פֿאַרְשׂוֹלִילְעָטָעָה יַיְדָן אַון וּבְבָעָר האבן זיך גַּעֲלָאוֹזֶת נָאָכָן קוּיטְשָׁה, אַון האבן גַּעֲשָׁרְגִּן, גַּעֲלִיאָרְעָמֶת אַון זיך גַּעֲשָׁטוֹפּט, בַּאֲגִילִית דעם קוּיטְשָׁה, וועלכער האט זיך מִיט אַ פֿאַר שְׁפָאָן וּוּיטְעָר אַפְּגָעָשְׁטָעלָט. ס'האט זיך באַוּוֹן דער גַּרְיִיסְעָר אַקְטִיאָר, ער האט זיך פֿאַרְבְּוִינְגָן פֿאַר שָׁאָוְלִין, אַ קְוִישָׁ גַּעֲטָאָן דער הוֹרָה, אַון צַוְּגָוַיְוִינְקָן צוֹ דער מאָמעָן, וועלכע האט אַרְאַסְגָּנוּמָן די אוֹיגָן פֿוֹן דער אַלְטִיטְשָׁקָעָר, אוֹיךְ שָׁאוֹל האט נִישְׁתְּאַר אַרְאַפְּגָעָנוּמָן די אַיְמִישְׁקִיט.

די סְצַעְנָע אַיז שְׁוִין גַּעֲלָגָן עַלְלָכָע מַאל אַפְּפָאַטָּאָגְרָאָפְּרִיט אוֹיךְ די שְׁוֹאַרְצָעָ קְלִישָׁן פֿוֹן די פֿאַטָּאָגְרָאָפְּרִיט אַפְּאַרְאָטָן, אַבְּעָר דער רַעֲוִיסְעָר

*) פֿאַרְטִּיךְ.

האט געזאגט, או די צבענע, וואס די יידן האבן געמאכט, זיער לוייפן,
שריעין און שטוףן זיך טויג נישט . . .
דער גרייסער אקטיאר, וועלכער געמט טוינטער פונטן פאר דער
קונץ אייז פארשווונדן.

מייט די יידן האט מען זיך ערשת רעכט גענומען צו דער ארבעט,
די שטאָרְקָעַ עַלְקְטְרִישׁ עַלְקְטְרִישׁ האבן געשטאָקָן אֵין די אויגן געברענט
די פֿנִימֶעֶר, דער שטובי און דער שווייס האט געיצְלָט אֵין געריצְט די
חויט, בייז ואנגען זיַּי האבן זיך אויסגעלערנט שריעין און שטופן, ווי
ס'בֿאָדָאָרְפַּעַצְתַּן צו זיין.

פאָרְגָּאָכָט האבן זיַּי פרײַעַר אַפְּגָּאָטְעָמָט.

שָׂאוֹול הָאָט זֵיכַר אֲרוּמְגֻּדְרִיַּת אֵין הוּא, עַר הָאָט שָׂוִין פּוֹן לְאָנֶג
גַּעֲהָאָט אוִיסְגַּעְטָאָן דָּעַם סְפָּאָדָעַק מִיט דָּעַר בָּאָרְדָּה, אֵין אֵיז שְׂוִין גַּעֲוֹעַן
אוִיסְרָבִּי, אַבָּעָד עַפְּעַס הָאָט עַר זֵיכַר נִישְׁט גַּעֲוָאָלָט אוִיסְמִישָׁן מִיט דָּעַם
אַיְבָּרִיקָן עַולְם, אֵין אָוּמִיסְט הָאָט זֵיכַר אָרְוָם אִים גַּעֲדָרִיךְ דָּאָס יְדַל מִיט
די שְׁפִּיצְיָקָע אַקְסָלָעָן.

ווען די יידן האבן באָקוּמָעַן אוִיסְגַּעְצָאָלָט די גִּינְעַן פֿאָרְן טָאג אָרְדָּה
בעט, האבן זיַּי זֵיכַר נִישְׁט גַּעֲפָרִיט, ווַיְיַל מִ'הָּאָט זֵיכַר גַּעֲזָאָגַט, אֵין מָאָרְגָּן
דִּאָרָף מעַן זֵיכַר נִישְׁט . . .

מייט אַבְּאוֹנְדָּעָרָר חַשְׁבוֹת הָאָט שָׂאוֹול עַטְלָעָכָעַ מָאָל אַיְבָּרְגַּעְצִיְּילָט
די אָכָט גִּינְעַס, וואָס עַר הָאָט באָקוּמָעַן, אֵין גַּעֲטָרָאָכָט: — «ווען ער קָעַן
זֵיכַר פֿאָרְלִיבְּן» אֵין דָעַם שְׁעַנְעַם מִידָּל, מייט די גַּרְיָיסְט שְׁוֹוָאָרְצָע אוִיגָּן,
וועלכָעַ הָאָט גַּעֲשְׁפִּילָט די מָאָמָעָן, ווְאָלָט זֵיכַר גַּעֲוֹעַן צַו פּוֹילָן, אֵין
מִ'זְאָל אִים נִשְׁט אַהֲיָמְשִׁיקָן גְּלִיךְ מִיט אַלְעַיְיָן — אֵין עַר ווְאָלָט זֵיכַר
גַּעֲקָעָנָט אַבְּיסָל אַרְוִיְּפְּרָאָפָּן . . .